

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΣΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής για παιδιά με ΔΕΠΥ:
Αξιοποιώντας το βιβλίο «Η ανησυχία της Ρούμπι»**

**Creative writing activities for children with ADHD: Reaping
the benefits of reading the book «Ruby's worry»**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΑΤΣΙΚΑ ΔΙΟΝΥΣΙΑ

ΑΕΜ: 3748

**ΕΠΟΠΤΡΙΑ: Άννα Βακάλη, μέλος Ε.ΔΙ.Π. Δημιουργικής Γραφής,
Π.Δ.Μ.**

**Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος, επίκουρος
καθηγητής & επιστημονικά υπεύθυνος Μ.Π.Σ. «Δημιουργική Γραφή»,
Π.Δ.Μ.**

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΜΑΙΟΣ 2022

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αφιερώνεται στην οικογένεια μου,
για την υποστήριξη και την ενθάρρυνση που μου παρείχαν
κατά τη διάρκεια των σπουδών μου,
καθώς και σε όλα τα παιδιά με αναπηρίες,
τα οποία μπορούν να κατακτήσουν τον κόσμο της γνώσης με επιτυχία,
το καθένα με το δικό του ξεχωριστό, μοναδικό τρόπο.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	5
Περίληψη	6
Abstract.....	7
Εισαγωγή.....	8
ΜΕΡΟΣ Ι.....	10
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ	10
ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ – ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΔΕΠ – Υ).....	10
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση: ΔΕΠ – Υ	10
1.2 Ιστορικό πλαίσιο	12
1. 3 Οι μαθητές με ΔΕΠ – Υ στη Γενική Εκπαίδευση	13
1.4 Χαρακτηριστικά των παιδιών με ΔΕΠ -Υ	14
1. 5 Οργανώνοντας τη μάθηση και τη διαχείριση της τάξης των παιδιών με ΔΕΠ – Υ	16
1.6 Αίτια και Πρόληψη.....	18
ΜΕΡΟΣ ΙΙ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ».....	20
2.1 Ορισμός Δημιουργικής Γραφής.....	20
2.2 Ιστορική εξέλιξη του όρου «Δημιουργική Γραφή»	21
2.3 Η Δημιουργική γραφή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	22
2.4 Η σημασία της Δημιουργικής Γραφής για τα παιδιά με ΔΕΠ – Υ.....	23
2.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη μαθησιακή διαδικασία.....	25
ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΔΕΠ – Υ.....	26
Δραστηριότητα 1η : Αφήγηση και περιγραφή	27
Δραστηριότητα 2η : Πες μου τα συναισθήματά σου	31
Δραστηριότητα 3η : Μυστικοί πράκτορες.....	35
Δραστηριότητα 4η : Βάλε στη σωστή χρονική σειρά την ιστορία	37
Δραστηριότητα 5η : Οι ήρωες έρχονται στην τάξη μας	39
Δραστηριότητα 6η : Παραμυθομαγειρέματα	41
Δραστηριότητα 7 ^η : Καρτο – αφηγήσεις.....	43
Δραστηριότητα 8η : Η τοιχογραφία των συναισθημάτων	45
Δραστηριότητα 9η : Μικροί συγγραφείς.....	47
Δραστηριότητα 10η : Πρωταγωνιστές εν δράσει.....	49
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	51

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 53

Ευχαριστίες

Προτού ακολουθήσει η ανάλυση της πτυχιακής μου εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη μου στους καθηγητές μου, την κυρία Άννα Βακάλη και τον κύριο Κωτόπουλο Τριαντάφυλλο, για την ανάθεση του θέματος, την καθοδήγηση τους για να υλοποιηθεί η εργασία και τον πολύτιμο χρόνο που θα αφιερώσουν για την ανάγνωσή της. Τους εύχομαι ολόψυχα καλή και επιτυχημένη πορεία στο εκπαιδευτικό τους έργο και η ελπίδα και η δημιουργικότητα να μην τους εγκαταλείψουν ποτέ.

Θα' θελα επίσης να απευθύνω τις ευχαριστίες μου στους γονείς μου, οι οποίοι στήριξαν τις σπουδές μου με διάφορους τρόπους, φροντίζοντας για την καλύτερη δυνατή μόρφωση μου.

Περίληψη

Η Δημιουργική Γραφή είναι ένας επιστημονικός κλάδος που στοχεύει στη δημιουργική έκφραση των μαθητών με ευχάριστο τρόπο. Η παρούσα πτυχιακή εργασία ερευνά τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά που παρουσιάζουν αναπτυξιακές διαταραχές και πιο συγκεκριμένα ΔΕΠ – Υ μπορούν να εμπλακούν στην εκπαιδευτική διαδικασία και να ασχοληθούν με διάφορους επιστημονικούς κλάδους, όπως είναι αυτός της Δημιουργικής Γραφής. Σε πρώτη φάση γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για το τι είναι ΔΕΠ – Υ, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της, τα αίτια και η πρόληψη. Στη συνέχεια αναφέρεται ο τρόπος με τον οποίο ο εκπαιδευτικός μπορεί να οργανώσει τη μάθηση και τη διαχείριση της τάξης των παιδιών με ΔΕΠ – Υ. Σε δεύτερη φάση γίνεται λόγος για το τι είναι Δημιουργική Γραφή και πως τα παιδιά με ΔΕΠ – Υ μπορούν να ασχοληθούν με δραστηριότητες δημιουργικής γραφής καλλιεργώντας τον προφορικό τους λόγο, ενισχύοντας το λεξιλόγιο τους και ξεδιπλώνοντας τη φαντασία τους. Επίσης, αναφέρεται ο τρόπος με τον οποίο ο εκπαιδευτικός μπορεί να οργανώσει και να προσαρμόσει δραστηριότητες δημιουργικής γραφής για παιδιά με ΔΕΠ – Υ. Στο τέλος, προτείνονται πρακτικές εφαρμογές που μπορούν να υλοποιήσουν και να αξιοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί στο Νηπιαγωγείο, αλλά και στο Δημοτικό καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής περιόδου.

Λέξεις – κλειδιά : Δημιουργική Γραφή, αναπτυξιακές διαταραχές, ΔΕΠ – Υ, δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, πρακτικές εφαρμογές, Νηπιαγωγείο

Abstract

Creative Writing is a scientific discipline that aims to creative expression of students with a pleasant way. This thesis explores the way in which children who present developmental disorders and more specifically children with ADHD can engage in the educational process and deal with various scientific disciplines, such as Creative Writing. In the first phase, a bibliographic review is made of what is ADHD, the characteristics, causes and prevention. Below is the way in which the teacher can organize the learning and managing of the classroom of children with ADHD. In the second phase, there is talk about what is Creative Writing and how children with ADHD can engage in creative writing activities by cultivating their spoken word, enhancing their vocabulary, and unfolding their imagination. Also, is mentioned the way in which the teacher can organize and adapt creative writing activities for children with ADHD. In the end, are proposed practical applications that teachers can implement and use in Kindergarten and in Elementary School throughout the school period.

Keywords : Creative Writing, developmental disorders, ADHD, creative writing activities, practical applications, Kindergarten

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια εκπαιδευτικοί και γονείς εκφράζουν τις ανησυχίες τους για ένα μεγάλο μέρος μαθητών στα σημερινά σχολεία. Συγκεκριμένα πολλοί εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι ορισμένοι μαθητές τους δυσκολεύονται στη συγκέντρωση του μαθήματος, εκδηλώνουν ανάρμοστες συμπεριφορές με τους συμμαθητές τους, αλλά και με το οικογενειακό τους περιβάλλον και γίνονται ακόμη και υπερκινητικά. Οι γονείς νιώθουν σύγχυση με τις συμπεριφορές αυτές των παιδιών τους και αναφέρουν ότι τα παιδιά δυσκολεύονται συνήθως να οργανωθούν, είναι υπερκινητικά και πολλές φορές παρορμητικά. Τους μαθητές αυτούς θα μπορούσαμε να τους χαρακτηρίσουμε «αεικίνητους», αφού τους διακατέχει διαρκώς η ζωντάνια και η κινητικότητα. Δυστυχώς οι μαθητές αυτοί δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στις προσδοκίες του αναλυτικού προγράμματος και οι σχολικές τους επιδόσεις επηρεάζονται αρνητικά. Την απάντηση σε όλα αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω δίνει το Κογκρέσο, στα πλαίσια της τροποποίησης του νόμου IDEA το 1997 συμπεριλαμβάνοντας την πάθηση αυτή, δηλαδή τη διαταραχή ελλειμματικής προσοχής – υπερκινητικότητας (ΔΕΠ – Υ). Στον IDEA '04, η ΔΕΠ – Υ δεν ορίζεται ως μια ξεχωριστή κατηγορία διαταραχής, αλλά περιλαμβάνεται στην κατηγορία των «άλλων προβλημάτων υγείας». Ωστόσο, κάποιοι γονείς και εκπαιδευτικοί επισημαίνουν ότι πρόκειται για μια πάθηση που εμφανίζεται συχνά στους μαθητές των αμερικανικών σχολείων. Οι μαθητές αυτοί διαφέρουν από τους συμμαθητές τους και δημιουργούν δυσκολίες εξαιτίας της αδυναμίας που έχουν να συγκεντρωθούν και να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους. Μολονότι η ΔΕΠ – Υ δεν αποτελεί μια ξεχωριστή κατηγορία διαταραχής στον IDEA '04, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί συναντούν πολλούς μαθητές που παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά αυτά.

Στην παρούσα εργασία, λοιπόν θα εξετάσουμε το γνωστικό κομμάτι των μαθητών με ΔΕΠ – Υ μέσα από το επιστημονικό πεδίο της Δημιουργικής Γραφής τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο δίνοντας έμφαση κυρίως στους μαθητές προσχολικής αλλά και προσχολικής ηλικίας. Η ενασχόληση των μαθητών με τη Δημιουργική Γραφή σε αυτή την ηλικία διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Συγκεκριμένα μέσα από τη Δημιουργική Γραφή στα σχολεία τα παιδιά σε μικρή κιόλας ηλικία καλλιεργούν πολλές δεξιότητες όπως είναι η γραφή, η ανάγνωση, αλλά αναπτύσσουν και ικανότητες όπως, αφηγηματικές, συνεργατικές και επικοινωνιακές.

Σκοπός της μελέτης είναι αρχικά να προσεγγίσουμε το θέμα από μια θεωρητική οπτική, ώστε οι αναγνώστες να κατανοήσουν τις βασικές έννοιες που αφορούν τη ΔΕΠ – Υ και

τα χαρακτηριστικά της. Έπειτα, να γίνει αντιληπτή η σημασία που έχει η Δημιουργική Γραφή στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση ακόμη και για τους μαθητές που ανήκουν σε αυτή τη κατηγορία διαταραχής.

Το εν λόγω θέμα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι γίνεται λόγος για την εμπλοκή των μαθητών γενικής και ειδικής εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ο κάθε μαθητής ανάλογα με την ιδιαιτερότητα που έχει μπορεί να καταφέρει τα πάντα στη ζωή και να κατακτήσει με μεγάλη επιτυχία τον κόσμο της γνώσης με το δικό του διαφορετικό, ξεχωριστό τρόπο.

Η εργασία εκπονήθηκε με τη μέθοδο της βιβλιογραφικής επισκόπησης και είναι δομημένη σε τρία (3) μέρη. Το Α' μέρος περιλαμβάνει το θεωρητικό πλαίσιο, όπου παρουσιάζεται ο ορισμός της διαταραχής ελλειμματικής προσοχής – υπερκινητικότητας (ΔΕΠ – Υ) και θα ακολουθήσει μια σύντομη αναφορά στην ιστορική εξέλιξη του όρου αυτού. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στους μαθητές γενικής, αλλά και ειδικής εκπαίδευσης που ανήκουν στη ΔΕΠ – Υ , στα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς που παρουσιάζουν οι μαθητές αυτοί, στην αξιολόγηση και στην ανίχνευση της διαταραχής, καθώς και στα αίτια και την πρόληψη αυτής.

Στο Β' μέρος της εργασίας υπάρχει ο ορισμός της Δημιουργικής Γραφής και γίνεται λόγος για τη σημασία και τη σπουδαιότητα του όρου αυτού στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα στο Νηπιαγωγείο. Ακόμη, θα αναφερθούν ορισμένες διδακτικές προσεγγίσεις της Δημιουργικής Γραφής.

Στο Γ' μέρος περιγράφονται δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής για μαθητές προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας με ΔΕΠ – Υ αξιοποιώντας το βιβλίο «Η ανησυχία της Ρούμπι», του Τομ Πέρσιβαλ. Μέσα από την οργάνωση και το σχεδιασμό δραστηριοτήτων οι μαθητές θα προσεγγίσουν τη Δημιουργική Γραφή, δραστηριοποιώντας έτσι τη φαντασία τους και την εφευρετικότητα τους. Επίσης, θα καλλιεργήσουν ακόμη περισσότερο τη γλωσσική τους έκφραση με βιωματικό τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ. Ε. Π. Π. Σ) του Νηπιαγωγείου.

Στο τέλος της εργασίας παρατίθενται οι ελληνικές καθώς και οι ξενόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές κατά αλφαβητική σειρά.

ΜΕΡΟΣ Ι

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ – ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗ- ΤΑΣ (ΔΕΠ – Υ)

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση: ΔΕΠ – Υ

Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής (ΔΕΠ – Υ), ή διαφορετικά η Υπερκινητική Διαταραχή (ΥΚΔ), είναι μια από τις πιο γνωστές, συχνές και σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές, η οποία συνήθως εντοπίζεται στην αρχή της παιδικής ηλικίας (Γιαννοπούλου, 2008). Οι πρώτοι που ασχολήθηκαν και μελέτησαν τη Διαταραχή αυτή ήταν ο Still (1902) και ο Tredgold (1908) πάνω σε μικρές ομάδες υπερκινητικών παιδιών (Καλαντζή – Αζίζι & Ζαφειροπούλου, 2010). Ωστόσο, από τη δεκαετία του 1970 έως και τα τέλη του 1980, παρατηρείται να σημειώνεται μεγάλη αύξηση ερευνών. Συγκεκριμένα, οι πολλές επιστημονικές έρευνες με θέμα τη ΔΕΠΥ έδειξαν ότι «πρόκειται για μια νευροαναπτυξιακή διαταραχή με πιθανή γενετική βάση, στην εκδήλωση της οποίας παίζουν ταυτόχρονα σημαντικό ρόλο μερικοί περιβαλλοντικοί παράγοντες» (Γιαννοπούλου, 2008, σελ. 287). Παρ' όλα αυτά ο τρόπος με τον οποίο οι παράγοντες αυτοί αλληλοεπιδρούν δεν έχει καταστεί σαφής (Γιαννοπούλου, 2008). Επί της ουσίας, πρόκειται για μια διαταραχή, βασικό χαρακτηριστικό της οποίας είναι η έλλειψη προσοχής, εξαιτίας μιας δυσκολίας στη συγκέντρωση, που συνοδεύεται από παρορμητικότητα και υπερκινητικότητα (Salvin, 2006).

Μια τρίτη έκδοση του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου Ψυχικών Διαταραχών (DSM) (Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία, 1980) κάνει λόγο για τη «Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής με ή χωρίς Υπερκινητικότητα». Ωστόσο, μια από τις αναθεωρημένες εκδοχές του DSM, δηλαδή το DSM-IV (Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία, 2000) την ονομάζει «Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα» (ΔΕΠΥ), δίνει πλέον έμφαση όχι μόνο στο αντικείμενο της προσοχής, αλλά και στο αντικείμενο της υπερκινητικότητας και της παρορμητικότητας (Καλαντζή-Αζίζι & Ζαφειροπούλου, 2010). Επιπλέον, σύμφωνα με το διαγνωστικό εργαλείο ICD-10 (International Classification of Diseases), η απροσεξία είναι

απαραίτητη να συνυπάρχει με τα συμπτώματα της ΔΕΠΥ (Taylor, 1998, όπως παρατίθεται στον Barkley, 2003).

Η διαταραχή περιλαμβάνει τρεις (3) μορφές, οι οποίες είναι οι εξής: η ΔΕΠΥ με προεξάρχοντα τον απρόσεχτο τύπο, ο οποίος συναντάται τόσο στα αγόρια όσο και στα κορίτσια (Taylor et al., 1998), η ΔΕΠΥ με προεξάρχοντα τον υπερκινητικό-παρορμητικό τύπο, ο οποίος είναι πιο συχνός στα αγόρια (Taylor et al., 1998), καθώς επίσης συναντάται ο συνδυασμένος τύπος, όταν τα παιδιά παρατηρούνται να είναι υπερκινητικά και απρόσεχτα μαζί (Wenar & Kerig, 2000). Τα παιδιά του πρώτου τύπου έχουν δυσκολίες στη συγκέντρωση, χωρίς αυτό να είναι αναμενόμενο για την ηλικία τους, τα παιδιά του δεύτερου τύπου παρουσιάζουν αυξημένη κινητική δραστηριότητα και ομιλία σε σχέση με των συνομηλίκων τους, καθώς επίσης λειτουργούν αυθόρμητα, χωρίς να κάνουν δεύτερες σκέψεις και τα παιδιά του τρίτου τύπου παρουσιάζουν συνδυασμό όλων των παραπάνω (Wenar & Kerig, 2000). Συμπερασματικά, τα τρία βασικά χαρακτηριστικά της διαταραχής είναι η υπερδραστηριότητα, η απροσεξία και η παρορμητικότητα (Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία, 1994), τα οποία εκδηλώνονται «σε βαθμό δυσανάλογο με την ηλικία των παιδιών» (Κάκουρος & Μανιαδάκη, 2006, σελ. 92).

Τα κλινικά χαρακτηριστικά της ΔΕΠΥ συνήθως αρχίζουν να εντοπίζονται από τη βρεφική κιόλας ηλικία και μπορούν ακόμη να γίνουν αντιληπτά από τη νηπιακή ηλικία και μετά. Τα συνήθη συμπτώματα που εμφανίζουν κυρίως τα βρέφη με ΔΕΠΥ είναι οι υπερβολικές ευαισθησίες σε ερεθίσματα, τα οποία σχετίζονται με τον θόρυβο, το σκοτάδι, τη θερμοκρασία ή από την άλλη μεριά η ασυνήθιστη χαλαρότητά τους, η οποία εκδηλώνεται με πολλές ώρες ύπνου. Τις περισσότερες φορές, ωστόσο, παρουσιάζουν και έχουν αυξημένη κινητική δραστηριότητα στην κούνια τους, κλαίνε και κοιμούνται λιγότερες ώρες απ' όσο θα έπρεπε (Sadock & Sadock, 2009).

Κατά τη σχολική ηλικία, οι μαθητές με ΔΕΠΥ παρουσιάζουν ιδιαίτερη όρεξη για μία δραστηριότητα, όμως έχουν την τάση να την εγκαταλείπουν σύντομα. Επιπλέον, πολλές φορές πετάγονται στην τάξη, χωρίς να έχουν πάρει πρώτα το λόγο από τον εκπαιδευτικό ή σηκώνονται από τη θέση τους. Ακόμη, όταν τα παιδιά με ΔΕΠΥ βρίσκονται με την οικογένειά τους είναι πολύ ζωνηρά, αντιδραστικά, προκαλούν εντάσεις, είναι ανυπόμονα και ευέξαπτα. Η διάθεσή τους αλλάζει πολύ απότομα και απροειδοποίητα, με εναλλαγές χαράς και λύπης, καθώς επίσης συχνά χτυπούν ή παθαίνουν ατυχήματα (Sadock & Sadock, 2009). Τα συμπτώματα της διαταραχής πρέπει να έχουν εμφανιστεί πριν από

την ηλικία των 7 ετών, να επιμένουν για τουλάχιστον 6 μήνες και να εμφανίζονται σε περισσότερα του ενός πλαίσια.

1.2 Ιστορικό πλαίσιο

Το ενδιαφέρον για τα χαρακτηριστικά της ΔΕΠΥ ενισχύθηκε από μια επιδημία εγκεφαλίτιδας το 1917 – 1918, καθώς παρατηρήθηκε από τους γιατρούς ότι τα παιδιά είχαν επιβιώσει από αυτή την εγκεφαλική λοίμωξη εμφάνιζαν ιδιαίτερα ζητήματα συμπεριφοράς και γνωστικής λειτουργικότητας, όπως είναι τα προβλήματα προσοχής, ρύθμισης της δραστηριότητας και παρορμητικότητας (Barkley, 2006). Τις δεκαετίες του 1930 και 1940, ερευνητές έκαναν εισηγήσεις για μια θεωρία εγκεφαλικής βλάβης (Strauss & Lehtinem, 1947), ενώ με την πάροδο του χρόνου άρχισαν να χρησιμοποιούν ηπιότερους όρους, όπως για παράδειγμα «ελαφρά εγκεφαλική δυσλειτουργία», όταν δεν εντοπίζονταν ακριβείς ενδείξεις εγκεφαλικής βλάβης (Barkley, 2006). Ως προς τις εκπαιδευτικές πρακτικές της συγκεκριμένης περιόδου, αυτές στηρίζονταν στην απομάκρυνση όλων εκείνων των περισπασμών από το διδακτικό περιβάλλον, ακόμη και των κοσμημάτων, καθώς αυτά αποτελούν πηγή περισπασμού για τους μαθητές. Τη δεκαετία του 1960, η έρευνα εστίασε κυρίως στην υπερκινητικότητα, ενώ τη δεκαετία του 1970 μελετήθηκαν σε βάθος τα κύρια προβλήματα που συνδέονται με το ελλειμματικό εύρος προσοχής και τον έλεγχο των παρορμήσεων. Παρότι μελέτες εκείνης της περιόδου υπήρξαν πιο εμπειριστατωμένες όσον αφορά τη φαρμακευτική θεραπεία των χαρακτηριστικών αυτών, διαδόθηκαν μη τεκμηριωμένες θεραπείες βασιζόμενες στην προσεγμένη διατροφή των παιδιών και στον περιορισμό ορισμένων τροφών, όπως είναι η μείωση της ποσότητας της ζάχαρης και άλλων επιπρόσθετων τροφίμων που επιβαρύνουν την υγεία τους. Διαδόθηκε ακόμη η αβάσιμη αντίληψη ότι η υπερκινητικότητα των παιδιών οφειλόταν στις κακές πρακτικές ανατροφής. Το ευτύχημα είναι ότι, οι μελέτες της δεκαετίας του 1980 εξακολουθούσαν να αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητα των διεγερτικών φαρμάκων, ενώ ταυτόχρονα απεδείκνυαν ότι κάποιες από τις αρνητικές και παρορμητικές συμπεριφορές των γονέων θεωρούνταν ως η αιτία για την ανάρμοστη συμπεριφορά των παιδιών τους. Οι μελέτες νευροαπεικόνισης που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία 15 χρόνια έχουν επαληθεύσει τη βιολογική βάση της διαταραχής αυτής, με ακριβείς και σαφείς ενδείξεις μειωμένης δραστηριότητας στις περιοχές του εγκεφάλου που ελέγχουν την προσοχή και την αναστολή. Πιο πρόσφατα, τα χαρακτηριστικά της διαταραχής αυτής περιγράφονται αναλυτικά και σήμερα διακρίνονται σε τρεις (3) κύριους επιμέρους τύπους. Αυτοί οι

τύποι είναι:

- Τύπος Ελλειμματικής Προσοχής (ΔΕΠ – Υ με καθ' υπεροχήν απροσεξία)
- Τύπος Υπερκινητικότητας / Παρορμητικότητας (ΔΕΠ – Υ με καθ' υπεροχήν υπερκινητικότητα – παρορμητικότητα)
- Συνδυασμένος Τύπος (στον οποίο τα παιδιά παρουσιάζουν απροσεξία, υπερκινητικότητα και παρορμητικότητα)

Η γνωστική – συμπεριφορική θεραπεία, η οποία εκπαιδεύει τα παιδιά στις τεχνικές αυτορρύθμισης όπως είναι η αυτοαξιολόγηση, η αυτοδιόρθωση και η αυτοομιλία έχει αποδειχθεί αποτελεσματική σε συνδυασμό με τη φαρμακευτική θεραπεία, ενώ ιδιαίτερη βαρύτητα φαίνεται ότι δίνεται στη βελτίωση των σχολικών δεξιοτήτων. Παρά το γεγονός ότι η ΔΕΠ – Υ αποτελεί την πιο διεξοδικά μελετημένη διαταραχή που εμφανίζεται κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας, η ιστορία της χαρακτηρίζεται από πλήθος πρακτικών που δεν ήταν ερευνητικά τεκμηριωμένες απεναντίας βασίζονται στις αντιλήψεις της κοινής γνώμης. Δυστυχώς, όμως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης συχνά αναζητούν να βρουν λύσεις για τη διαταραχή της ΔΕΠ – Υ με δραματικό τρόπο και καλλιεργούν μέχρι και στις μέρες μας σε μεγάλο βαθμό λανθασμένες αντιλήψεις γι' αυτή την αναπτυξιακή διαταραχή στην κοινή γνώμη.

1.3 Οι μαθητές με ΔΕΠ – Υ στη Γενική Εκπαίδευση

Η αναπτυξιακή διαταραχή ΔΕΠ – Υ είναι μια διαταραχή που ταλαιπωρεί πολλούς ανθρώπους παγκοσμίως και πόσο μάλλον τους μαθητές. Κατά τη μαθησιακή διαδικασία στα πλαίσια της Γενικής Εκπαίδευσης συμμετέχουν αρκετοί μαθητές με ΔΕΠ – Υ και κάνοντας τη προσπάθεια τους με τις δικές του δυνατότητες προσπαθούν να προσαρμοστούν και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του αναλυτικού προγράμματος. Με την ύπαρξη μαθητών ΔΕΠ – Υ στην τάξη θα πρέπει να αποφεύγονται τυχόν διακρίσεις τόσο από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό όσο και από τους υπόλοιπους μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, αυτό που πρέπει να εφαρμόζεται είναι η συμπεριληπτική ή ολική εκπαίδευση. Στην συμπεριληπτική ή ολική εκπαίδευση γίνεται τοποθέτηση όλων των μαθητών ανεξαιρέτως στο τυπικό σχολείο, δίνοντας έμφαση στην ισότιμη συμμετοχή τους σε όλες τις δραστηριότητες, μέσα αλλά και έξω από τη σχολική αίθουσα, καθώς και στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων όλων των μαθητών στο μέγιστο βαθμό. Αυτό όμως, δε σημαίνει ότι οι μαθητές τυπικής ανάπτυξης θα «μείνουν πίσω» στην ύλη, γιατί ο εκπαιδευτικός μπορεί να μετασχηματίσει το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου, ώστε

να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες δυνατότητες και ικανότητες όλων των μαθητών και αφετέρου στην άρτια κατάρτιση του εκπαιδευτικού και όλων των εμπλεκόμενων μερών. Είναι σημαντικό βέβαια να σημειωθεί, ότι όπως ορισμένοι μαθητές που έχουν άλλα προβλήματα υγείας των οποίων οι παθήσεις δεν επηρεάζουν τις σχολικές τους επιδόσεις έτσι και οι μαθητές με ΔΕΠ – Υ δεν πληρούν πάντα τις προϋποθέσεις για λήψη υπηρεσιών ειδικής εκπαίδευσης. Αν η διαταραχή δεν είναι η αιτία που το παιδί αποτυγχάνει στις σχολικές του υποχρεώσεις, τότε οι μαθητές αυτοί ενδέχεται να μη λάβουν άμεσες υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης αλλά προσαρμογές όπως είναι για παράδειγμα η χρονική παράταση σε διαγωνίσματα ή εργασίες.

1.4 Χαρακτηριστικά των παιδιών με ΔΕΠ -Υ

Οι μαθητές με ΔΕΠ – Υ πολλές φορές παρουσιάζουν χαρακτηριστικά που υπονομεύουν τη σχολική τους επίδοση (Carlson και συν., 2002). Στηρίζονται και εστιάζουν περισσότερο στους άλλους, δηλαδή σε εξωτερικούς παράγοντες που μπορούν να βοηθήσουν για να ερμηνεύσουν και να σημειώσουν τις επιτυχίες τους, και έτσι τα παιδιά επιμένουν λιγότερο, καταβάλλουν μικρότερη προσπάθεια, προτιμούν την ευκολότερη δουλειά και απολαμβάνουν λιγότερο τη μάθηση. Οι μαθητές που ανήκουν σε αυτή την αναπτυξιακή διαταραχή δεν μπορούν να συγκεντρωθούν εύκολα για αρκετό χρόνο, είναι απρόσεχτα, ανυπόμονα, νευρικά, προκλητικά, ανοργάνωτα, αεικίνητα, βιάζονται και δεν μπορούν να περιμένουν τη σειρά τους, δεν ολοκληρώνουν αυτά που ξεκινούν να κάνουν, είναι ευέξαπτα, έντονα συναισθηματικά. Η διάσπαση προσοχής μπορεί να εμφανίζεται με ή χωρίς μαθησιακά προβλήματα. Παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες και σημαντικά προβλήματα ανάγνωσης, γραφής και οργάνωσης της σκέψης και έχουν συνήθως χαμηλότερες βαθμολογίες. Μελέτες που έχουν διερευνήσει κατά πόσο οι μαθητές αυτοί παρουσιάζουν συχνότερα προβλήματα στη γραπτή επικοινωνία, τη γραφή ή την ορθογραφία δεν έχουν καταλήξει σε οριστικά συμπεράσματα (Mayes, Calhoun, & Crowell, 2000 Willcutt & Pennington, 2000).

Πολλά από τα σχολικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με ΔΕΠ – Υ οφείλονται σε ένα τουλάχιστον από τα εξής τρία (3) χαρακτηριστικά συμπεριφοράς:

- Την απροσεξία
- Την υπερκινητικότητα
- Την παρορμητικότητα

Τα χαρακτηριστικά αυτά ερμηνεύουν γιατί οι μαθητές φαίνεται να χάνουν τις μικρές αλλά σημαντικές λεπτομέρειες σχετικά με τις εργασίες τους και να παραδίδουν ατελείς σχολικές εργασίες (Salend, Elhoweris, & van Garderen, 2003).

Η Απροσεξία: Η απροσεξία είναι ένα χαρακτηριστικό που παρατηρείται συχνά από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς ιδίως όταν απαιτείται παρατεταμένη προσπάθεια (Fowler, 2002, 2004 Montague & Dietz, 2006). Για παράδειγμα οι μαθητές με ΔΕΠ -Υ παραβλέπουν πολλές ασκήσεις που υπάρχουν σε ένα φύλλο εργασίας ακόμη και όταν είναι σαφές ότι έχουν τις απαιτούμενες δεξιότητες για να τις επιλύσουν σωστά, επειδή η προσοχή τους αποσπάται και δεν συγκεντρώνονται για το μικρό, φαινομενικά, χρονικό διάστημα που χρειάζεται για τη σωστή λύση κάθε μεμονωμένης άσκησης. Οι μαθητές που δεν μπορούν να επικεντρωθούν στις λεπτομέρειες μιας εργασίας και προσέχουν τα λάθος στοιχεία της εργασίας θεωρούνται επίσης απρόσεκτοι. Εξαιτίας των προβλημάτων προσοχής, οι μαθητές δυσκολεύονται ακόμη περισσότερο να προσεγγίσουν τη μάθηση με οργανωμένο και αποδοτικό τρόπο, καθώς και να περάσουν από τη μία εργασία στην άλλη, με αποτέλεσμα να υπάρχει δυσκολία στη μετάβαση από τη μία δραστηριότητα στην άλλη.

Η Υπερκινητικότητα: Η υπερκινητικότητα είναι ακόμη ένα γνώρισμα της ΔΕΠ – Υ και ενώ υποδεικνύει την υπέρμετρη δραστηριότητα (Montague & Dietz, 2006), είναι δύσκολο να οριστεί, αφού θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μια υποκειμενική δραστηριότητα. Για παράδειγμα, αν μια δραστηριότητα είναι επιθυμητή και αποδεκτή το παιδί είναι πολύ πιθανό να χαρακτηριστεί ως ζωνρό ή ενθουσιώδες και όχι υπερκινητικό. Εάν, όμως η δραστηριότητα θεωρηθεί ως ενοχλητική και μη ενδιαφέρουσα, οι εκπαιδευτικοί άμεσα αναφέρουν ότι το παιδί είναι «νευρικό», ότι «στριφογυρίζει στη θέση του», ή ακόμη ότι «είναι διαρκώς αλλού». Επίσης, η υπερκινητικότητα περιορίζεται καθώς το παιδί μεγαλώνει, γιατί μαθαίνει να ελέγχει καλύτερα τη συμπεριφορά του. Σε σύγκριση με τους συνομήλικους τους, οι έφηβοι παρουσιάζουν ακόμη υψηλότερα επίπεδα ανησυχίας και δραστηριότητας (DuPaul & Stoner, 2003). Επιπλέον, οι μαθητές με ΔΕΠ – Υ θα εξακολουθούν να έχουν προβλήματα με τους περισπασμούς και αυτό γιατί έχουν μόνιμα στο μυαλό τους μια

συνεχή ροή σκέψεων και ιδεών στις περιπτώσεις που η συγκέντρωσή τους κρίνεται απαραίτητη, όπως για παράδειγμα η συμμετοχή τους σε μια οργανωμένη δραστηριότητα.

Η Παρορμητικότητα: Η παρορμητικότητα είναι το χαρακτηριστικό που παρατηρείται έντονα στους μαθητές με ΔΕΠ -Υ. Οι Montague και Dietz (2006) ορίζουν την παρορμητικότητα ως «αδυναμία του ατόμου να ελέγξει τις αποκρίσεις του προς το περιβάλλον». Οι μαθητές αυτοί κυρίως πετάγονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος και μιας συζήτησης και απαντούν γρήγορα μη σκεπτόμενοι τις περισσότερες φορές. Αλλάζουν το θέμα της συζήτησης στην τάξη και μιλούν χωρίς να τους έχει απευθυνθεί ακόμη και ο λόγος. Όλα τα παραπάνω οδηγούν σε λιγότερες θετικές αποκρίσεις από την υπόλοιπη τάξη και σε κοινωνικό αποκλεισμό.

1.5 Οργανώνοντας τη μάθηση και τη διαχείριση της τάξης των παιδιών με ΔΕΠ – Υ

Οι περισσότεροι μαθητές με ΔΕΠ – Υ αντιμετωπίζουν πολλές και μεγάλες δυσκολίες όσον αφορά τις σχολικές τους επιδόσεις. Συγκεκριμένα λόγω της απροσεξίας και της αδυναμίας συγκέντρωσης που παρουσιάζουν ασχολούνται λιγότερες ώρες με σχολικές εργασίες σε σύγκριση με τους υπόλοιπους συμμαθητές τους χωρίς ΔΕΠ – Υ. Συνεπώς, αυτά έχουν ως αποτέλεσμα τη χαμηλότερη βαθμολογία τους και αυξημένες πιθανότητες για σχολική αποτυχία. Για τους μαθητές αυτούς είναι πολύ δύσκολη η πολύωρη μελέτη και η ενασχόληση τους με το διάβασμα εντός μεγάλων χρονικών διαστημάτων. Συνήθως δεν μπορούν να οργανωθούν και είναι αμελείς. Ο γραφικός τους χαρακτήρας είναι λίγο πιο δυσνόητος και αδέξιος, η δουλειά τους θεωρείται πρόχειρη και ακατάστατη και οι εργασίες τους χαρακτηρίζονται ως ημιτελείς, καθώς επίσης παρατηρείται ότι κατά την παράδοση των εργασιών δεν υπάρχει λογικός ειρμός και οργανωμένος τρόπος σκέψης.

Οι συγκεκριμένοι μαθητές χρειάζονται περισσότερο από άλλους ένα οργανωμένο πλαίσιο για να βοηθηθούν στη μάθηση και στην κοινωνική τους επίδοση. Σε αυτό το κομμάτι έρχονται λοιπόν οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν με πολλούς και διάφορους τρόπους. Πρώτα απ' όλα θα πρέπει να βάζουν ενδιαφέρουσες εργασίες με εξατομικευμένο περιεχόμενο και που ανταποκρίνονται στο υπόβαθρο, στις κλίσεις και στα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Για την επιδίωξη πιο αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων εργασιών ο εκπαιδευτικός είναι καλό :

- Να ορίζει τους στόχους των δραστηριοτήτων με σαφήνεια δίνοντας συγκεκριμένα παραδείγματα για την καλύτερη διευκόλυνση των παιδιών.
- Να γίνεται αναφορά του τρόπου σκέψης που πρέπει να ακολουθήσουν τα παιδιά προκειμένου να ολοκληρωθεί με αρτιμέλεια η εργασία.
- Να δίνει σαφείς, συνοπτικές και ακριβείς οδηγίες για όλες τις εργασίες, τόσο προφορικά όσο και γραπτά.
- Να αναφέρει όλα τα υλικά που πιθανόν να χρησιμοποιηθούν.
- Να αναφέρει πόσο χρόνο έχουν στη διάθεση τους και ταυτόχρονα να βοηθάει τους μαθητές να υπολογίσουν και να διαχειριστούν τον χρόνο τους.

Ο εκπαιδευτικός επίσης μπορεί να χρησιμοποιεί και μεθόδους που προάγουν τη συγκέντρωση στην εργασία. Ορισμένες από αυτές είναι:

- Η επιλογή ενός συμμαθητή τους για να βοηθάει τον μαθητή με ΔΕΠ – Υ να μένει περισσότερο συγκεντρωμένος στην εργασία του.
- Η προσαρμογή του ρυθμού διδασκαλίας στις ανάγκες του μαθητή.
- Ο ίδιος ο εκπαιδευτικός να ορίζει συχνότερα αλλά πιο σύντομα διαστήματα μελέτης.

Για την καλλιέργεια δεξιοτήτων αυτοδιαχείρισης πρέπει ο εκπαιδευτικός:

- Να βάζει τους μαθητές να αξιολογήσουν τη δουλειά τους, βοηθώντας τους έτσι να διορθώσουν τα λάθη τους.
- Να διδάσκει δεξιότητες μελέτης όπως η ανάγνωση προς κατανόηση, η επισκόπηση και η υπογράμμιση βάζοντας τους μαθητές να εξασκηθούν σε αυτές πολλές φορές.
- Να διδάσκει τεχνικές στρατηγικής μάθησης και στρατηγικών αυτορρύθμισης.

Ο χώρος παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για την καλύτερη συγκέντρωση των μαθητών. Πρέπει να είναι διαμορφωμένος, έτσι ώστε να βοηθήσει τα παιδιά να συγκεντρωθούν περισσότερο και να παρέχει τα κατάλληλα ερεθίσματα που θα δίνει το έναυσμα στα παιδιά να ασχοληθούν και να ολοκληρώσουν τις σχολικές τους εργασίες. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την τοποθέτηση των θρανίων σε σημεία της τάξης όπου η μετακίνηση

τους είναι εύκολη στον χώρο, τον περιορισμό των δυνατών θορύβων και των περισπασμών και την εμπλοκή των παιδιών σε μικρότερες ομάδες για την καλύτερη συνεργασία. Στην αίθουσα, επίσης κρίνεται απαραίτητο ο εκπαιδευτικός να έχει φροντίσει να υπάρχουν σε ευδιάκριτο σημείο οι κανόνες της τάξης που θα υπενθυμίζουν στα παιδιά τη σωστή συμπεριφορά που πρέπει να έχουν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, για να αποφεύγονται οι φασαρίες και οι διαφωνίες μεταξύ τους. Επιπλέον, για την επικράτηση ενός ήρεμου και ήσυχου κλίματος στην τάξη ο εκπαιδευτικός πρέπει να κάνει συχνές παρατηρήσεις σχετικά με τη συμπεριφορά των μαθητών.

1.6 Αίτια και Πρόληψη

Οι επιστήμονες καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες για να εντοπίσουν τα αίτια της ΔΕΠ – Υ. Πριν πολλά χρόνια θεωρούνταν ότι το πρόβλημα συνδέεται κυρίως με δυσκολίες που αφορούν την προσοχή, στις μέρες όμως δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην αναστολή της συμπεριφοράς, και ειδικότερα στη μειωμένη ικανότητα του ατόμου να αναστέλλει ή να ελέγχει τη συμπεριφορά του ή να καθυστερεί την απόκρισή του (Barkley, 2006 Dillon & Osborne, 2006). Τα ακριβή αίτια της ΔΕΠ – Υ δεν είναι πολύ γνωστά, οι ερευνητές όμως θεωρούν ότι υπάρχουν διάφορες πιθανές πηγές, όπως είναι για παράδειγμα η εγκεφαλική κάκωση (η οποία μπορεί να προέρχεται είτε από τραυματισμούς είτε από λοιμώξεις), οι γενετικοί παράγοντες καθώς και παράγοντες κινδύνου όπως είναι η προγεννητική κατανάλωση αλκοόλ και καπνού (Dillon & Osborne, 2006 DuPaul & Stoner, 2003). Κάποια άλλα άτομα διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο εμφάνισης ΔΕΠ – Υ λόγω βιολογικής προδιάθεσης. Οι περισσότεροι ειδικοί θεωρούν ότι η πάθηση οφείλεται σε εγγενείς διαφορές στον τρόπο που λειτουργεί ο εγκέφαλος των ατόμων με ΔΕΠ – Υ (Barkley, 2002, 2006 Fowler, 2002), κάτι που επιβεβαιώνει την ευρύτερη αποδεκτή σήμερα αντίληψη ότι η ΔΕΠ – Υ έχει νευρολογική βάση (Salend & Rohena, 2003). Μια ερευνητική τάση στις μέρες μας επικεντρώνεται στις εκτελεστικές λειτουργίες των παιδιών με ΔΕΠ – Υ (Barkley, 2006), τις γνωστικές λειτουργίες δηλαδή υψηλότερου επιπέδου οι οποίες επηρεάζουν την ικανότητα του ατόμου να οργανώνεται, να αυτορυθμίζεται και να συμπεριφέρεται με στοχοκατευθυνόμενο τρόπο. Οι εκτελεστικές αυτές λειτουργίες, ενώ συνδέονται πρωτογενώς με τον μετωπιαίο λοβό και τον προμετωπιαίο φλοιό του εγκεφάλου, περιλαμβάνουν επίσης σύνθετες συνθέσεις ανάμεσα σε διάφορες άλλες περιοχές του εγκεφάλου. Πολλές φορές ακόμη, φαίνεται ότι η κληρονομικότητα ενδέχεται να

συμβάλλει στη ΔΕΠ – Υ, διότι η πάθηση αυτή εμφανίζεται σε πολλά μέλη της ίδιας οικογένειας. Σίγουρα, όμως σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να υποτιμάται η αλληλεπίδραση μεταξύ βιολογικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Για παράδειγμα, ένας γονέας με ΔΕΠ – Υ είναι λιγότερο πιθανό να ακολουθεί συστηματικές καθημερινές δραστηριότητες ή να ορίζει σαφείς και ακριβείς οδηγίες. Ως αποτέλεσμα αυτών, τα χαρακτηριστικά της ΔΕΠ – Υ στο παιδί, όπως η αποδιοργάνωση, ενδέχεται να ενταθούν εξαιτίας της έλλειψης οργάνωσης στο σπίτι. Τέλος μια άλλη αιτία εκδήλωσης αυτής της αναπτυξιακής διαταραχής είναι οι τοξικοί – αλλεργικοί παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί έχουν σχέση με βιολογικές αλλά και με περιβαλλοντικές επιδράσεις. Συγκεκριμένα, έχει εκφραστεί η άποψη ότι η αναπτυξιακή διαταραχή ΔΕΠ – Υ πιθανόν να οφείλεται στις σύγχρονες διατροφικές συνήθειες του ατόμου. Δεν έχει δοθεί κάποια εξήγηση ερευνητικά, όμως ο Feingold θεωρεί πως οι τεχνητές χρωστικές ουσίες και τα συντηρητικά είναι υπεύθυνες για τη ΔΕΠ – Υ, ενώ άλλοι υποστηρίζουν πως μπορεί να ευθύνονται κοινές τροφές όπως είναι για παράδειγμα το γάλα, τα αυγά, το σιτάρι και το καλαμπόκι ή η ζάχαρη (Κωνσταντίνου, 2018).

Για να γίνει, λοιπόν εφικτή η πρόληψη της συγκεκριμένης διαταραχής και επινοήσουμε προληπτικά μέτρα είναι απαραίτητο να μάθουμε περισσότερα για τις αιτίες της ΔΕΠ – Υ. Στην περίπτωση που υπάρχει βιολογική προδιάθεση για εμφάνιση της ΔΕΠ – Υ υπάρχουν διάφοροι τρόποι ώστε να περιοριστεί ο αντίκτυπός της τόσο στο άτομο όσο και στην οικογένειά του. Στους μαθητές που εμφανίζουν χαρακτηριστικά ΔΕΠ – Υ από μικρή ηλικία είναι καλύτερα να γίνονται συμπεριφορικές αλλά και διδακτικές παρεμβάσεις. Έτσι τα παιδιά θα βοηθηθούν σε υπέρτατο βαθμό και θα εκδηλώνουν λιγότερα προβλήματα ανάρμοστης συμπεριφοράς στην τάξη και οι σχολικές τους επιδόσεις θα σημειώνουν επιτυχία. Επιπλέον, σύμφωνα με την Αμερικανική Παιδιατρική Ακαδημία υποστηρίζεται ότι όπως ακριβώς μερικοί μαθητές χρειάζονται γυαλιά για να δουν καλύτερα, έτσι και ορισμένοι μαθητές χρειάζονται φάρμακα για να τους βοηθήσουν να εστιάσουν καλύτερα την προσοχή τους και να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους. Επομένως, σε κάποιες περιπτώσεις κρίνεται αναγκαία η φαρμακευτική αγωγή εφόσον μπορεί να προσφέρει στους μαθητές πρόσθετη βοήθεια για να επικεντρωθούν στη διδασκαλία.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ

«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ»

2.1 Ορισμός Δημιουργικής Γραφής

Ο όρος Δημιουργική Γραφή είναι ένας αυτόνομος επιστημονικός κλάδος ο οποίος ασχολείται με την τέχνη της συγγραφής. Ο όρος στις μέρες μας έχει διττή σημασία. Συγκεκριμένα υπονοεί μεν την ικανότητα να ελέγχει κανείς τις δημιουργικές τους σκέψεις και να τις μετατρέπει σε γραφή (Σουλιώτης 1995), αλλά εμπεριέχει στην ευρεία του σημασία και το σύνολο όλων εκείνων των εκπαιδευτικών πρακτικών και τεχνικών που έχουν στόχο την κατάκτηση συγγραφικών δεξιοτήτων. Πρόκειται δηλαδή, για εκπαιδευτικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες διεγείρεται η δημιουργικότητα και οδηγούμαστε στην ελεύθερη παραγωγή λόγου με τρόπο πολύ ελκυστικό, δημιουργικό και παιγνιώδη. Ο όρος μπορεί να ερμηνευθεί με δύο τρόπους λόγω του αμφιλεγόμενου νοήματος που έχει το δεύτερο συνθετικό «δημιουργικός», με τις πολλαπλές και διαφορετικές ερμηνείες που κατά καιρούς έχουν αποδοθεί στην έννοια της δημιουργικότητας (Κωτόπουλος, 2012: 1-2).

Θέλοντας να προσεγγίσουμε τον όρο Δημιουργική Γραφή μπορούμε να εστιάσουμε και στους επιμέρους παράγοντες αυτής οι οποίοι εμπλέκονται στη διαδικασία της δημιουργικής γραφής. Οι παράγοντες αυτοί είναι το γλωσσικό πρόβλημα – ερέθισμα, ο δημιουργικός συγγραφέας, η δημιουργική διαδικασία και τα στάδια της και το δημιουργικό προϊόν – κείμενο. Μέσα από αυτή την οπτική η δημιουργική γραφή δεν περιορίζεται μόνο στην αναζήτηση των στοιχείων αυτών που χαρακτηρίζουν μια προσωπικότητα ως δημιουργική, αλλά αναζητεί εκείνες τις συνθήκες μέσα από τις οποίες το άτομο μπορεί να απελευθερωθεί. Η Δημιουργική Γραφή αποτελείται κυρίως δύο αλληλοσυμπληρούμενα στοιχεία. Αυτά είναι η πράξη του να γράφεις δημιουργικά και η πράξη του να σκεφτείς κριτικά την πράξη της γραφής και τα αποτελέσματά της, καθώς ο γράφων υιοθετεί μια ενεργή κριτική προσέγγιση για να είναι σε θέση να κατασκευάσει, να επανεξετάσει, να αναθεωρήσει και να διασκευάσει μέρος της δουλειάς του (Κωτόπουλος, 2012:3 και 9).

Σύμφωνα με τον Dawson, η Δημιουργική Γραφή συγκροτείται από τέσσερις επιμέρους

άξονες. Οι άξονες αυτοί είναι η δημιουργική προσωπική έκφραση, ο γραμματισμός, η τεχνική και η μελέτη εκ των έndon. Η Δημιουργική Γραφή θα μπορούσε να ενταχθεί:

- Στον χώρο της φιλολογίας ως λογοτεχνική γραφή, ως τέχνη της συγγραφής και ως λογοτεχνική θεωρία της ανάγνωσης
- Στον χώρο της παιδαγωγικής ως εκπαιδευτική μέθοδος διδασκαλίας της Λογοτεχνίας και της Γλώσσας
- Στον χώρο της Ψυχολογίας ως θεραπευτική μέθοδος

Επιπλέον μαθήματα Δημιουργικής Γραφής έχουν ενταχθεί πλέον στο σχολικό πρόγραμμα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε πανεπιστημιακά ιδρύματα, φιλοσοφικών και ανθρωπιστικών σχολών, καθώς επίσης προσφέρονται μεταπτυχιακά ακόμη και διδακτορικά προγράμματα πάνω στον κλάδο της δημιουργικής γραφής.

2.2 Ιστορική εξέλιξη του όρου «Δημιουργική Γραφή»

Η ιστορία της Δημιουργικής Γραφής έχει ως αφετηρία την Αθήνα και συγκεκριμένα με τον Αριστοτέλη το 384 – 322 π.Χ. αλλά έχει τις ρίζες της και πιο παλιά ακόμη, καθώς η Ποιητική του είναι επί της ουσίας ένας απολογισμός που ερμηνεύει και αναλύει όλες εκείνες τις δημιουργικές πρακτικές που επέλεξε να αξιοποιήσει και να μελετήσει και που είχαν γίνει αποδεκτές και μετρούσαν ήδη πάρα πολλά χρόνια εφαρμογής. Ο Αριστοτέλης συμβουλεύει και επισημαίνει στους μαθητές τους τι ακριβώς να αναζητήσουν και τι να αποφύγουν στη σύνθεση των ποιητικών τους δραμάτων, δηλαδή των λογοτεχνικών κειμένων της εποχής. Χρησιμοποιεί έντονα τον κόσμο του θεάτρου θέλοντας να καταστήσει σαφές πως η επίδραση της τραγωδίας είναι λυτρωτική. Υπάρχουν πολλοί συγγραφείς που εφαρμόζουν τις απόψεις του Αριστοτέλη. Το να μιλάς και να γράφεις αντιμετωπίστηκε διαχρονικά ως τέχνη και η ρητορική δίδαξε τα μέσα της προφορικής και γραπτής αποτελεσματικής πειθούς. Είναι αξιοσημείωτο να αναφέρουμε εδώ την ιδιαίτερη σχέση της Δημιουργικής Γραφής με τη ρητορική στην αρχαία Ελλάδα, η οποία θεωρείται τέλεια και ιδανική για την εκμάθηση της άριστης σύνθεσης προφορικού και γραπτού λόγου.

Η Δημιουργική Γραφή δεν αποτελεί ένα σύγχρονο διδακτικό εργαλείο, αντιθέτως ενυπάρχει εδώ και πολλές δεκαετίες ιδιαίτερα στα εκπαιδευτήρια του εξωτερικού (Νικολαΐδου, 2015: 104). Κάνει την εμφάνισή της στο προσκήνιο ως σύγχρονος επιστημονικός κλάδος το 1939 καθώς το Πανεπιστήμιο της Iowa ιδρύει το πρώτο

εργαστήρι «Iowa Writer's Workshop», το οποίο αποτελούσε ένα θερινό τμήμα που προσφερόταν σε σπουδαστές, οι οποίοι είχαν συγκεκριμένες ικανότητες που τους επέτρεπαν να συμμετάσχουν. Στις αρχές του 20ου αιώνα πραγματοποιείται και μία απόπειρα να αντικατασταθεί η τυπική ανάλυση των λογοτεχνικών έργων ως προς τα γλωσσολογικά και ιστορικά χαρακτηριστικά τους με μία λογοτεχνική κριτική σκοπιά, η οποία θα αξιολογεί τα λογοτεχνικά έργα με όρους που θα εστιάζουν στα αισθητικά χαρακτηριστικά τους (Κωτόπουλος, 2012). Παράλληλα, παρατηρείται άνοδος στην Θεωρία που πλέον αντιμετωπίζεται ως μία διεθνής *lingua franca* στις ανθρωπιστικές σπουδές και μετά από κάποια χρόνια εγκαθιδρύεται και η Νέα Κριτική ως μία σπουδαία παιδαγωγική πρακτική (Κωτόπουλος, 2012). Συμπερασματικά, θα λέγαμε πως η Δημιουργική Γραφή ως γνωστικό πεδίο ανέπτυξε την επιστημονική της ταυτότητα σε περίοδο κρίσης της ακαδημαϊκής αγγλοσαξονικής παράδοσης.

Τα τελευταία είκοσι χρόνια, ο κλάδος της Δημιουργικής Γραφής εξελίσσεται περισσότερο και γίνεται ακόμη πιο γνωστός, κυρίως σε πανεπιστημιακά ιδρύματα όπως αυτό της Iowa, το Columbia και αργότερα το East Anglia της Αγγλίας. Είναι άξιο λόγου να αναφέρουμε επίσης ότι στην Ελλάδα διατίθεται από το ακαδημαϊκό έτος 2008-09 στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Δημιουργικής Γραφής με έδρα την πόλη της Φλώρινας. Επιστημονικά υπεύθυνος ήταν αρχικά ο ποιητής και πανεπιστημιακός καθηγητής, Μίμης Σουλιώτης και είναι πλαισιωμένο από εξειδικευμένους και αξιόλογους συνεργάτες όπως ο Τίτος Πατρίκιος, ο Αλκίνοος Ιωαννίδης και πολλοί ακόμη. Σήμερα επιστημονικά υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο καθηγητής Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος (Βακάλη, et. al., 2013: 31).

2.3 Η Δημιουργική γραφή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Τα παιδιά από τη μικρή τους κιόλας ηλικία είναι σημαντικό να έρχονται σε επαφή με τον επιστημονικό κλάδο της δημιουργικής γραφής. Γι' αυτό είναι αναγκαίο στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών να θεσπίζονται κατάλληλες θεωρίες μάθησης και στρατηγικές διδασκαλίας που θα καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται δραστηριότητες με στόχους και περιεχόμενα συνδυαστικά. Δηλαδή να περιλαμβάνουν μία ή περισσότερες γνωστικές περιοχές και με διδακτικές πρακτικές αναπτυξιακά κατάλληλες ακόμη και για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην γλωσσική αγωγή στα σχολεία και πιο συγκεκριμένα από το νηπιαγωγείο. Η διδασκαλία της γλώσσας διαδραματίζει

σημαντικό ρόλο στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Και αυτό γιατί η εκμάθηση της γλώσσας και η ενασχόλησή της με αυτή συνδέεται άμεσα με την εξέλιξη των παιδιών στη μάθηση, καθώς και με την κατάκτηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Η γλώσσα είναι ένα εργαλείο και μέσο επικοινωνίας με το οποίο τα νήπια εκφράζουν τον δικό τους κόσμο με πολλούς τρόπους. Ορισμένοι από αυτούς είναι η διήγηση, η αφήγηση, η περιγραφή κάποιας κατάστασης ή γεγονότος που θέλουν να μοιραστούν με τους συμμαθητές τους και η έκφραση των συναισθημάτων, απόψεων, ιδεών τους κ.τ.λ. Η προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία είναι μια περίοδος μέσα στην οποία τα παιδιά αναπτύσσουν και καλλιεργούν τον προφορικό τους λόγο και ενεργοποιείται ταυτόχρονα η λεκτική επικοινωνία των παιδιών η οποία επηρεάζει σημαντικά τη σχολική τους πορεία και τη μαθησιακή τους εξέλιξη που μπορεί να οδηγήσει σε επιτυχία ή αποτυχία.

2.4 Η σημασία της Δημιουργικής Γραφής για τα παιδιά με ΔΕΠ – Υ

Όπως τα παιδιά με τυπική ανάπτυξη έχουν τα δικά τους ταλέντα και τις δικές τους ικανότητες έτσι και τα παιδιά που παρουσιάζουν μη τυπική ανάπτυξη έχοντας διαγνωστεί με κάποια αναπτυξιακή διαταραχή μπορούν να εξελιχθούν στην κοινωνία και να καταφέρουν με το δικό τους τρόπο πολλά πράγματα στη ζωή τους. Στην παρούσα εργασία γίνεται λόγος για τα παιδιά που ανήκουν στην αναπτυξιακή διαταραχή ΔΕΠ - Υ. Τα παιδιά αυτά ενώ έχουν κάποια χαρακτηριστικά που τα κάνουν ιδιαίτερα και μοναδικά μπορούν και έχουν τη δυνατότητα να σημειώσουν και αυτά αντίστοιχα επιτυχίες κατά τη διάρκεια της σχολικής τους πορείας. Η απροσεξία, η υπερκινητικότητα και η παρορμητικότητα είναι τα κύρια χαρακτηριστικά που έχουν τα παιδιά που ανήκουν σε αυτή την αναπτυξιακή διαταραχή. Όπως λοιπόν, αναφέραμε και πιο πάνω η Δημιουργική γραφή συμβάλλει στην ανάπτυξη και στην καλλιέργεια του προφορικού λόγου, αλλά μέσα από αυτή τα παιδιά μπορούν να εκφραστούν και με άλλους τρόπους όπως για παράδειγμα μέσα από ένα παιχνίδι ρόλων, να δημιουργήσουν δικές τους ιστορίες αλλά και να δραματοποιήσουν ένα ποίημα, ένα τραγούδι ή ένα θεατρικό έργο – παιχνίδι. Όταν ένα παιδί με ΔΕΠ – Υ έχει έλλειψη προσοχής και αποσπάται συνεχώς η προσοχή του κατά τη διάρκεια μιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας ο εκπαιδευτικός μπορεί να σχεδιάσει ειδικές δραστηριότητες δημιουργικής γραφής που θα βοηθήσουν το παιδί να οργανώσει και να συγκεντρώσει τη σκέψη του έως ένα βαθμό. Για παράδειγμα η δημιουργία ιστοριών είναι μια από τις δραστηριότητες δημιουργικής γραφής που θα βάλει το παιδί με ΔΕΠ – Υ στη διαδικασία να σκεφτεί και να εστιάσει με περισσότερη προσοχή στο ζητούμενο. Αυτό επιτυγχάνεται

μέσα από την προφορική αναδιήγηση που γίνεται, διότι με αυτόν τον τρόπο ενδυναμώνονται οι νοητικές λειτουργίες και ενισχύεται και η λεκτική τους επικοινωνία. Ακόμη τα παιδιά αποκτούν τη δεξιότητα της αναδιήγησης μιας ιστορίας και της μνημονικής διατήρησης και ακολουθίας μιας σειράς γεγονότων. Έτσι τα παιδιά μπαίνουν στη διαδικασία του να σκεφτούν σε μεγαλύτερο βαθμό και να συγκεντρώσουν περισσότερο τη σκέψη τους, ώστε να αναδιηγηθούν μια ιστορία και να κάνουν σωστή χρονική τοποθέτηση αυτής, να επιλέξουν τους κύριους χαρακτήρες αλλά και των άλλων προσώπων που θα συμμετέχουν, να σκεφτούν και να φανταστούν την πλοκή της ιστορίας και τα κύρια σημεία της.

Επιπλέον, παίζοντας ένα παιχνίδι ομαδικό τα παιδιά θα πρέπει να εφαρμόσουν και να τηρήσουν τους κανόνες του προκειμένου να συμμετέχουν και έτσι η παρορμητικότητα και η επιθετικότητα που παρουσιάζουν συχνά τα παιδιά με ΔΕΠ – Υ θα περιοριστεί. Μέσα από το παιχνίδι ακόμη τα παιδιά θα αλληλεπιδράσουν ομαλά με τους συμμαθητές τους, αφού επιτυγχάνεται η συνεργασία μεταξύ τους λόγω της συνεννόησης για την πορεία και την εξέλιξή του και η σειρά συμμετοχής μέσα από την προφορική συζήτηση. Έτσι τα παιδιά θα εφαρμόσουν μια σειρά κανόνων και θα αποκτήσουν στάση σεβασμού που θα οδηγήσουν σε αποφυγή συγχύσεων κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού.

Ακόμη, μέσα από την αφήγηση μιας ιστορίας τα παιδιά μπορούν να πάρουν την πρωτοβουλία και να δραματοποιήσουν την ιστορία αυτή. Μέσα από αυτή τη διαδικασία τα παιδιά θα είναι σε θέση να διευθετήσουν τους ρόλους μόνο τους, να γίνουν πιο αυτόνομα και να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους έχοντας πάρει τις ευθύνες τους. Συγκεκριμένα, αν τα παιδιά βρίσκονται σε έναν κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο, επιτρεπτό ώστε να στήσουν ένα θεατρικό δρώμενο θα υπάρξει μεγαλύτερη συγκέντρωση, αφού θα παρέχονται τα απαραίτητα ερεθίσματα που θα δίνουν το έναυσμα στα παιδιά να ασχοληθούν περισσότερο με τη δραστηριότητα. Μια τέτοια δραστηριότητα γίνεται πιο ενδιαφέρουσα, επιθυμητή και αποδεκτή από το παιδί, με αποτέλεσμα να μειώνεται η υπερκινητικότητα του. Επίσης, τα παιδιά αποκτούν ελευθερία έκφρασης και ιδεών με τη φαντασία που διαθέτουν και ταυτόχρονα αναπτύσσονται ψυχοκοινωνικά και πνευματικά. Εμπλουτίζεται ακόμη περισσότερο το λεξιλόγιο τους και εκφράζονται μέσα από την κίνηση και το λόγο με ευχάριστο και δημιουργικό τρόπο. Τέλος, με ένα θεατρικό δρώμενο γίνεται οριοθέτηση χώρου και χρόνου και αυτό βοηθάει τα παιδιά με ΔΕΠ – Υ να υπολογίσουν και να διαχειριστούν το χρόνο τους, διότι πρέπει να γίνονται αντιληπτές και ξεκάθαρες οι στιγμές που

παίζουν.

2.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη μαθησιακή διαδικασία

Ο εκπαιδευτικός διδάσκοντας σε μια τάξη με παιδιά τυπικής αλλά και μη τυπικής ανάπτυξης θα πρέπει να αντιμετωπίζει όλα τα παιδιά με τον ίδιο τρόπο χωρίς να γίνονται διακρίσεις και να φροντίζει και για τους μαθητές που έχουν κάποια αναπτυξιακή διαταραχή, ώστε να μην μένουν αρκετά πίσω στην ύλη και να υπάρχει από όλους συμμετοχή. Θα πρέπει, λοιπόν ο εκπαιδευτικός να εντάσσει στη μαθησιακή διαδικασία και τους μαθητές που παρουσιάζουν αναπτυξιακές διαταραχές. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί κάνοντας κατάλληλες ερωτήσεις ανάλυσης και σύνθεσης που παρακινούν να εκφράζονται τα παιδιά με περισσότερη ελευθερία, αυθορμητισμό και που θα εκδηλώνουν τα συναισθήματά τους καλλιεργώντας έτσι την κριτική και δημιουργική σκέψη (Μπιρμπίλη, 2008). Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί που στην τάξη τους υπάρχουν μαθητές με ΔΕΠ – Υ οφείλουν να δίνουν εξηγήσεις προφορικά ή και γραπτά καθώς και σαφείς οδηγίες μεθοδικά και επισταμένα, γιατί οι μαθητές αυτοί χρειάζονται περισσότερο χρόνο, ώστε να συγκεντρωθούν και να οργανώσουν καλύτερα τη σκέψη τους. Ακόμη, πρέπει να ακούνε τις απόψεις και τις ιδέες των παιδιών και να μην αποκλείουν και απορρίπτουν τις λανθασμένες απαντήσεις τους, αλλά να τις αξιοποιούν ως αφορμή που όλα τα παιδιά θα συζητάνε για να φτάσουν στην προσδοκώμενη απάντηση. Είναι επίσης καλό, οι δραστηριότητες που θα οργανώνει ο εκπαιδευτικός να είναι δημιουργικής γραφής, ώστε να διεγείρεται η λογική αλλά και η κριτική σκέψη των παιδιών, να είναι σε θέση να οργανώνουν τη σκέψη τους, να επεξηγούν, να αφηγούνται, να αναλύουν, να επιχειρηματολογούν, να πειραματίζονται, να κάνουν υποθέσεις και να προτείνουν λύσεις.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΔΕΠ – Υ

Στο κεφάλαιο αυτό της παρούσας εργασίας προτείνονται δέκα (10) διαφορετικές δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής για παιδιά με ΔΕΠ – Υ, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν και από εκπαιδευτικούς κατά τη διδασκαλία τους στη γενική εκπαίδευση. Οι δραστηριότητες είναι βασισμένες στο βιβλίο «Η ανησυχία της Ρούμπι» του συγγραφέα Τόμ Πέρσιβαλ.

Η πρωταγωνίστρια είναι ένα όμορφο, χαριτωμένο κορίτσι που ονομάζεται Ρούμπι. Η Ρούμπι ήταν πάντα ευτυχισμένη μέχρι που κάποια μέρα ανακάλυψε μια ανησυχία. Το συγκεκριμένο βιβλίο βασίζεται σε μια τρυφερή και ευαίσθητη ιστορία που θα βοηθήσει τα μικρά παιδιά να μάθουν να μοιράζονται τις κρυφές ανησυχίες τους, όσο μικρές ή μεγάλες και αν είναι. Με όμορφο και γλυκό τρόπο, λοιπόν το βιβλίο αυτό μαθαίνει στα παιδιά που ταλαιπωρούνται από διάφορες φοβίες και ανησυχίες, να καταλάβουν πως όταν τις μοιράζονται με τους φίλους και την οικογένειά τους, αυτές μικραίνουν σημαντικά μέχρι που στο τέλος παύουν να υπάρχουν και εξαφανίζονται.

Είναι ένα υπέροχα εικονογραφημένο βιβλίο του Τόμ Πέρσιβαλ που εστιάζει στον τρόπο διαχείρισης συναισθημάτων. Τα εντυπωσιακά, ιδιαίτερα και έντονα χρώματα που υπάρχουν στις εικόνες κάνουν το βιβλίο μοναδικό στο είδος του, αλλά και πιο ελκυστικό για τους μικρούς και τους μεγάλους μας αναγνώστες.

Δραστηριότητα 1^η : Αφήγηση και περιγραφή

Στόχοι :

- Τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους με βάση την ιστορία που άκουσαν
- Να μπορούν τα παιδιά να περιγράψουν μια εικόνα
- Να μπορούν να αναγνωρίσουν τα συστατικά στοιχεία της ιστορίας (σκηνικό / χαρακτήρες / πλοκή)
- Να γνωρίζουν και να κατανοούν τους ήρωες της ιστορίας
- Να συζητήσουν μεταξύ τους για τις εμπειρίες τους και τα βιώματα που ταυτίζονται με αυτά του ήρωα
- Να προσέξουν και να εντοπίσουν το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η πρωταγωνίστρια και να προτείνουν εναλλακτικές λύσεις που θα την έκαναν χαρούμενη
- Να αφηγηθούν την ιστορία και να τα κατευθύνουμε με στοχευμένες ερωτήσεις σε συγκεκριμένα σημεία της ιστορίας

Υλικά : Το εικονογραφημένο βιβλίο «Η ανησυχία της Ρούμπι» του συγγραφέα Τόμ Πέρσιβαλ

Περιγραφή : Συγκεντρώνουμε όλα τα παιδιά στην παρεούλα για να διαβάσουμε το βιβλίο. Πριν ξεκινήσει η ώρα της αφήγησης θα ρωτήσουμε τα παιδιά αν κάθονται αναπαυτικά ώστε να μην διακοπεί κατά το δυνατόν η ώρα της αφήγησης και να μην αποσπαστεί η προσοχή των παιδιών. Για τα παιδιά που ανήκουν στην αναπτυξιακή διαταραχή ΔΕΠ - Υ θα φροντίσουμε να καθίσουν σε κοντινή θέση μαζί μας, ώστε να υπάρχει άμεσα ο έλεγχος μας για τη συμπεριφορά τους. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα, τα παιδιά αυτά να επικεντρώνουν περισσότερο την προσοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία την ώρα που γίνεται η αφήγηση της ιστορίας, να έχουν άμεσα το λόγο όταν θα τους τον απευθύνουμε, να μη φεύγουν από τη θέση τους και να μη κάνουν νευρικές κινήσεις που θα αναστατώνουν την παρεούλα τη στιγμή που αφηγούμαστε την ιστορία. Έτσι θα υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχικότητα και θα εμπλέξουμε και τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Την ώρα της αφήγησης θα προσπαθήσουμε να

χρωματίσουμε τη φωνή μας, διότι με το χρωματισμό της γλώσσας και των εκφράσεων θα καταφέρουμε να κρατήσουμε την προσοχή των παιδιών με ΔΕΠΥ, λόγω της έλλειψης συγκέντρωσης που παρουσιάζουν.

Πριν ξεκινήσει η αφήγηση θα κάνουμε κάποιες ερωτήσεις στα παιδιά όπως:

- Τι βλέπετε εδώ; (δείχνοντας το εξώφυλλο του παραμυθιού)

- Μπορείτε να φανταστείτε για τι πράγμα μιλάει το βιβλίο από την εικόνα που βλέπουμε στο εξώφυλλο;
- Ο τίτλος είναι «Η ανησυχία της Ρούμπι», γιατί λέτε άραγε;

Κατά τη διάρκεια της αφήγησης θα κάνουμε κάποιες ερωτήσεις ανάδρασης όπως:

- Τι συμβαίνει εδώ;
- Για ποιο λόγο η Ρούμπι είχε ανησυχία;
- Τι νομίζετε ότι θα συμβεί στη συνέχεια;

Μετά την ολοκλήρωση της αφήγησης θα κάνουμε κάποιες ερωτήσεις στα παιδιά

ανοιχτού τύπου, για να διασφαλίσουμε ότι έχουν κατανοήσει την πλοκή της ιστορίας.

Οι ερωτήσεις αυτές είναι:

- Ποιοι ήταν οι ήρωες της ιστορίας;
- Ποιος έχει τη μεγαλύτερη ιστορία ανησυχία στην ιστορία;
- Γιατί λέτε η Ρούμπι να είχε ανησυχία;
- Τι θα συνέβαινε αν η Ρούμπι δε συναντούσε το αγόρι;
- Υπάρχει κάποιο κομμάτι της ιστορίας που θα θέλατε να ακούσετε ξανά; Αν ναι; Ποιο;

Επίσης με το τέλος της αφήγησης μπορούμε να δείξουμε στα παιδιά κάποια εικόνα από το παραμύθι και να τους ζητήσουμε να περιγράψουν το σκηνικό. Γι' αυτό η νηπιαγωγός θα δείξει εικόνες του παραμυθιού και θα ρωτήσει τα παιδιά:

- Πού βρίσκεται η Ρούμπι εδώ; Περιγράψτε το σκηνικό.

Στη συνέχεια, για να εκφράσουν τα παιδιά τα συναισθήματά τους και να αναφέρουν τις δικές τους εμπειρίες σε περίπτωση που έχουν βρεθεί σε μια παρόμοια κατάσταση με την ηρωίδα της ιστορίας θα κάνουμε ορισμένες ερωτήσεις όπως:

- Πώς θα αισθανόταν κάποιος από εμάς αν ήταν στη θέση της Ρούμπι;
- Έχει νιώσει κανείς λυπημένος ή ανήσυχος για κάτι;

- Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε κάποιον στο σπίτι ή στο σχολείο να νιώσει χαρούμενος;
- Μπορείτε να θυμηθείτε μια φορά που κάποιος σας βοήθησε στο σπίτι ή στο σχολείο;
- Πώς νιώθουμε όταν μας βοηθά κάποιος ή όταν μπορούμε να βοηθήσουμε εμείς κάποιον άλλον;
- Εσείς πως συμπεριφέρεστε σε κάποιον που έχει ανησυχία και είναι λυπημένος;

Στο τέλος, αφού ακούσουμε όλες τις απόψεις των παιδιών θα ενισχύσουμε «γνήσιο» διάλογο επαναδιατυπώνοντας τις ιδέες τους. Έτσι θα καταφέρουμε να ενισχύσουμε τη συζήτηση στην ολομέλεια και όλοι οι μαθητές θα συμμετέχουν εκφέροντας την άποψη τους για τα δικά τους βιώματα και εμπειρίες. Τα παιδιά θα γίνουν πιο διαλλακτικά και αυτό θα βοηθήσει στη συγκέντρωση τους, αφού θα πρέπει να προσέχει και να ακούει ο ένας την άποψη του άλλου που εκφέρει για να είναι σε θέση να ανταποκριθεί. Επιπλέον, με τις ερωτήσεις που θα κάνουμε κατά τη διάρκεια της αφήγησης θα βοηθήσουμε τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ να οργανώσουν τη σκέψη τους και να κατανοήσουν καλύτερα την εξέλιξη της ιστορίας, διότι η προσοχή των παιδιών αυτών διασπάται εύκολα και δυσκολεύονται να ανταποκριθούν με αρτιότητα στις σχολικές εργασίες.

Δραστηριότητα 2η : Πες μου τα συναισθήματά σου

Στόχοι :

- Να αναπαραστήσουν εικαστικά τις απόψεις τους για τα συναισθήματά τους (χαρά, λύπη, φόβος)
- Να περιγράψουν το συναίσθημά τους με βάση μια κατάσταση που βίωσαν
- Να συνεργαστούν σε ομάδες ως ισότιμα μέλη
- Να συζητήσουν μεταξύ τους με επιχειρήματα
- Να μνηθούν σε ομαδοσυνεργατική διαδικασία των δυο ατόμων για ευκολότερη συγκέντρωση και συνεργασία

Υλικά : καθρέφτης, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές, χρονόμετρο, φύλλα A4

Πριν ακολουθήσει η υλοποίηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας η νηπιαγωγός για να βοηθήσει τα παιδιά να εντοπίσουν και να καταλάβουν τα συναισθήματα που νιώθει η πρωταγωνίστρια της ιστορίας και να μιλήσουν και τα ίδια για τα συναισθήματά τους μπορεί να δείξει κάποιες ερωτήσεις και να πει:

- Το βιβλίο λέγεται «Η ανησυχία της Ρούμπι». Τι σημαίνει η λέξη «ανησυχία»;

- Παρατήρησε τις εικόνες. Μικραίνει αυτό που λένε ανησυχία; Αν ναι, γιατί μικραίνει αυτό που αισθάνεται η Ρούμπι;

- Πώς αισθάνεται η Ρούμπι στην εικόνα που βλέπεις; Τι συμβαίνει και έχει αυτό το συναίσθημα;

Περιγραφή : Η νηπιαγωγός θα προτείνει στα παιδιά να βρουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να εκφράσουν τα συναισθήματά τους. Η νηπιαγωγός θα ρωτήσει τα παιδιά:

- Με ποιόν τρόπο μπορούμε να εκφράσουμε τα συναισθήματά μας;
- Τι άλλο πιστεύετε ότι μπορούμε να κάνουμε για να παρατηρήσουμε τον εαυτό μας;

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα χωρίζεται σε επιμέρους μικρά τμήματα, ώστε τα παιδιά να μπορέσουν να ανταποκριθούν και να βοηθηθούν να την ολοκληρώσουν με επιτυχία. Πριν ξεκινήσει η δραστηριότητα η νηπιαγωγός θα ορίσει τα κριτήρια για να κάνει την εργασία δεκτή και θα εξηγήσει το σκεπτικό με το οποίο θα πρέπει να ολοκληρωθεί.

Εφόσον ολοκληρωθεί η διαδικασία θα παροτρύνουμε όλα τα παιδιά να περάσουν μπροστά από τον καθρέφτη και το καθένα με τη σειρά του θα παίρνει την έκφραση που θέλει. Τα υπόλοιπα παιδιά θα προσπαθήσουν να μαντέψουν το συναίσθημα που εκφράζει. Την ίδια στιγμή το παιδί που θα παίρνει μια συγκεκριμένη έκφραση στον καθρέφτη θα μας αφηγείται την κατάσταση, η οποία το επηρέασε και ένωσε το συναίσθημα αυτό. Έπειτα η νηπιαγωγός θα χωρίσει τα παιδιά σε ομάδες των δυο (2) ατόμων ώστε να φτιάξουν ζευγάρια. Οι ομάδες των 2 ατόμων είναι οι ιδανικές, διότι για τα παιδιά που εμφανίζουν να έχουν χαρακτηριστικά ΔΕΠ - Υ θα τους είναι ευκολότερο

να συγκεντρωθούν και να συνεργαστούν μεταξύ τους και έτσι θα μνηθούν και αυτά στην ομαδοσυνεργατική διαδικασία. Μετά τη δημιουργία των ζευγαριών η νηπιαγωγός θα προτρέψει τα παιδιά να συζητήσουν ανά ζεύγη πότε τα ίδια αισθάνθηκαν ανησυχία / φόβο / όπως η Ρούμπι, καθώς και τους τρόπους που βοήθησαν να νιώσουν χαρούμενα. Στη συνέχεια, η νηπιαγωγός θα προτρέψει τα παιδιά να επιλέξουν τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν δίνοντας τους σαφείς, συνοπτικές και ακριβείς οδηγίες για τη δραστηριότητα που θα ακολουθήσει. Τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ λόγω της έλλειψης προσοχής δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν και να ολοκληρώσουν μια οργανωμένη δραστηριότητα. Επομένως, η νηπιαγωγός οφείλει να δίνει συνεχείς και ακριβείς οδηγίες για την καλύτερη κατανόηση. Αφού τα παιδιά συζητήσουν ανά ζεύγη για τα συναισθήματά τους η νηπιαγωγός θα προτείνει στα παιδιά να ζωγραφίσουν τα συναισθήματά τους. Συγκεκριμένα θα ζητήσει από τα παιδιά να ζωγραφίσουν σε έναν κύκλο την ανησυχία / φόβο του εαυτού τους, σε έναν άλλον κύκλο θα ζωγραφίσουν αυτό που θα έκανε ο συμμαθητής τους στην ομάδα για να βοηθήσει προκειμένου να ξεπεράσει την ανησυχία του το άλλο παιδί και εκεί που ενώνονται οι δυο κύκλοι θα ζωγραφίσουν το τελικό συναίσθημα που ένιωσαν μετά τη βοήθεια του συμμαθητή τους. Στο τέλος η νηπιαγωγός θα συγκεντρώσει τα παιδιά στην ολομέλεια ώστε να παρουσιάσουν τις ζωγραφιές τους και να αξιολογήσουν τη δουλειά τους. Για να ολοκληρωθεί η δραστηριότητα η νηπιαγωγός θα ορίσει ένα συγκεκριμένο χρονικό όριο ή μπορεί να βάλει και χρονόμετρο ώστε να βοηθήσει τους μαθητές να παραμείνουν συγκεντρωμένοι.

Δραστηριότητα 3η : Μυστικοί πράκτορες

Στόχοι :

- Να αιτιολογήσουν τον τίτλο που θα δώσουν στη ζωγραφιά τους
- Να χρησιμοποιήσουν τον Η / Υ για παροχή περισσότερων οπτικών ερεθισμάτων που θα συμβάλλουν στην καλύτερη δυνατή συγκέντρωση τους
- Να αναγνωρίσουν τα χρώματα που προκαλούν αισθήματα χαράς
- Να εντοπίσουν τα χαρούμενα και έντονα χρώματα
- Να συνθέσουν έναν δικό τους τίτλο ανάλογα με το συναίσθημα που θα ζωγραφίσουν
- Να περιγράψουν αυτό που θα σχεδιάσουν και θα ζωγραφίσουν

Υλικά : Η/Υ, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές, φύλλα Α4

Περιγραφή : Ανοίγουμε τον υπολογιστή της τάξης μας και διαβάζουμε ένα e – mail. Θα έχουμε φροντίσει από πριν να γράψουμε το μήνυμα εμείς στον υπολογιστή, ώστε τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με το κείμενο και να το δουν. Τα παιδιά που παρουσιάζουν ΔΕΠ - Υ είναι περισσότερο οπτικοί τύποι και όχι ακουστικοί και έχοντας οπτική επαφή με το κείμενο θα τα βοηθήσει να εστιάσουν στο περιεχόμενο της δραστηριότητας που ακολουθεί. Η Ρούμπι ζητάει τη βοήθειά μας και στο e – mail γράφει:

Θέμα: Βοήθεια!

Προτεραιότητα: Επείγον

Η Ρούμπι αιχμαλωτίστηκε από πλήθος συναισθημάτων. Το κυρίαρχο συναίσθημά της είναι η ανησυχία. Πρέπει όμως να την κάνεις χαρούμενη. Γι' αυτό πήγαινε στην τοποθεσία Χ (γωνιά των εικαστικών) και βρες τα χρώματα που την κάνουν χαρούμενη. Ποια χρώματα την κάνουν χαρούμενη; Ζωγράφισε σε ένα φύλλο χαρτί Α4 το συναίσθημα που αντιστοιχεί στο χρώμα που διάλεξες και δώσε έναν τίτλο για το συναίσθημα της Ρούμπι. Αφού τα παιδιά κατευθυνθούν προς τη γωνιά των εικαστικών και σκεπτόμενα εντοπίσουν τα χαρούμενα χρώματα, δηλαδή τα λίγο πιο έντονα και ζωηρά θα ζωγραφίσουν μια χαρούμενη φιγούρα που θα αναπαριστάνει το συναίσθημα της χαράς. Στη συνέχεια θα δώσουν το δικό τους τίτλο και θα τον αναλύσουν εξηγώντας

τη σκέψη τους. Επειδή τα παιδιά είναι προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας και δεν έχουν αναπτύξει ακόμη τη δεξιότητα της γραφής θα συμβάλουμε και εμείς στο κομμάτι αυτό της τρέχουσας δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, θα ζητήσουμε στα παιδιά να μας πουν προφορικά τον τίτλο που θα έχουν σκεφτεί και εμείς χωρίς καμία παραλλαγή θα τον διατυπώσουμε στο φύλλο του καθενός.

Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα θα φροντίσουμε να οργανώσουμε ένα ήσυχο κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο, ώστε να μπορέσουν να συγκεντρωθούν και να ανταπεξέλθουν καλύτερα τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ. Σε αυτή την περίπτωση θα γίνει τοποθέτηση θρανίων (ανάλογα τον αριθμό των παιδιών που έχουν ΔΕΠ - Υ στο τμήμα) σε ήσυχο σημείο χωρίς περισπασμούς. Έτσι τα παιδιά θα μπορούν να οργανώσουν τη σκέψη τους ευκολότερα δουλεύοντας σε έναν πιο ήσυχο χώρο. Τα κάθε παιδί θα δουλέψει μόνο του ατομικά και στο τέλος θα πει τον τίτλο που έδωσε στη ζωγραφιά του έχοντας τη δυνατότητα να αλληλοεπιδράσουν και να σχολιάσουν μεταξύ τους αυτό που σκέφτηκαν.

Δραστηριότητα 4η : Βάλε στη σωστή χρονική σειρά την ιστορία

Στόχοι :

- Να διηγηθούν μια εικονογραφημένη ιστορία που τα ίδια μπορούν να φτιάξουν
- Να σκεφτούν και να οργανώσουν τη σκέψη τους ώστε να ιεραρχήσουν χρονικά και να ταξινομήσουν με σειρά τα γεγονότα
- Να αναπαραστήσουν εικαστικά την ιστορία
- Να ενεργοποιηθεί η φαντασία τους και να καλλιεργηθεί το λεξιλόγιο των παιδιών
- Να κατανοήσουν την πλοκή της ιστορίας με βιωματικό τρόπο και ότι μια ιστορία αποτελείται από αρχή, μέση και τέλος

Υλικά : Το εικονογραφημένο βιβλίο «Η ανησυχία της Ρούμπι», νερομπογιές, ξυλομπογιές, μαρκαδόρους, κηρομπογιές, κόλλες χαρτιού Α4, μεγάλο χαρτόνι (για το κολλάζ), κόλλα

Περιγραφή : Αφού τελειώσει η αφήγηση τα παιδιά θα κληθούν να τοποθετήσουν την ιστορία με τη σωστή χρονική σειρά. Αρχικά θα κάνουμε κάποιες ερωτήσεις κατανόησης για να διασφαλίσουμε ότι όλα τα παιδιά έχουν αντιληφθεί την πλοκή της ιστορίας και που θα βοηθήσουν ώστε να οργανώσουν τη σκέψη τους και να βάλουν στο μυαλό τους την ιστορία με σειρά. Οι ερωτήσεις αυτές είναι:

- Πώς μεγάλωνε η ανησυχία μέσα της;
- Πώς εμφανίστηκε η ανησυχία της;
- Πώς αισθανόταν στην αρχή η Ρούμπι;
- Τι γινόταν όταν εμφανιζόταν η ανησυχία της;
- Πότε η Ρούμπι κατάφερε να ξεπεράσει την ανησυχία της;
- Ποιός τη βοήθησε να τη ξεπεράσει;
- Τι τη βοήθησε σε αυτό;
- Στο τέλος αισθάνθηκε χαρούμενη;
- Πόσο κράτησε η χαρά της;

Επιπροσθέτως θα εμπυχώσουμε έναν διερευνητικό διάλογο και θα ζητήσουμε από τα παιδιά να εκφράσουν τις απορίες τους που είχαν κατά την διάρκεια της αφήγησης και να συζητήσουμε όλοι μαζί. Στη συνέχεια, τα παιδιά θα ξεχωρίσουν την κάθε σκηνή της ιστορίας, θα τα χωρίσουμε σε μικρές ομάδες και κάθε ομάδα θα ζωγραφίσει μία σκηνή της ιστορίας. Στο τέλος, θα ενώσουμε τις ζωγραφιές που θα έχουν φτιάξει τα παιδιά στις κόλλες χαρτιού A4 και θα δημιουργήσουμε ένα κολλάζ σε χαρτόνι το οποίο θα αναπαριστάνει όλη την ιστορία με την φαντασία και τις δημιουργίες των παιδιών, θα αναλάβουν δηλαδή να βάλουν σε σειρά τις εικόνες της ιστορίας και έπειτα να μας την παρουσιάσουν στην αίθουσά μας λέγοντας την με δικά τους λόγια. Επιπλέον κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας θα παρατηρήσουμε τις αντιδράσεις των παιδιών και θα προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε μαζί τους μια οικειότητα, ώστε να υπάρχει ελευθερία έκφρασης συναισθημάτων και αν υπάρξει κάποιος προβληματισμός να το λύσουμε εκείνη τη στιγμή όλοι μαζί. Όταν όλες οι ομάδες ολοκληρώσουν το κομμάτι τους θα συγκεντρώσουμε όλα τα παιδιά στην παρεούλα και θα αφηγηθούν την ιστορία με το δικό τους τρόπο βάζοντας τις εικόνες της ιστορίας που ζωγράρισαν στη σωστή χρονική σειρά. Αυτό θα βοηθήσει τα παιδιά, να εικονογραφήσουν τη δική τους ιστορία με τις δικές τους επιθυμίες έτσι όπως τη φαντάζονται και την αντιλαμβάνονται τα ίδια. Η χρονική ιεράρχηση και ταξινόμηση των γεγονότων της ιστορίας με σειρά είναι μια δραστηριότητα που θα βοηθήσει στη διατήρηση της προσοχής των παιδιών με ΔΕΠ - Υ και που θα τους κινήσει περισσότερο το ενδιαφέρον. Στο κάθε βήμα της δραστηριότητας εξηγούμε με ακρίβεια τι πρέπει να κάνουν τα παιδιά λέγοντας τους ποια υλικά πρέπει να χρησιμοποιήσουν συγκεκριμένα και τα επιβραβεύουμε ώστε να μπορέσουν να συνεχίσουν τονώνοντάς τους το ηθικό.

Δραστηριότητα 5η : Οι ήρωες έρχονται στην τάξη μας

Στόχοι :

- Να διαβάσουμε με εκφραστικότητα ένα αφηγηματικό κείμενο
- Να αναζητήσουμε τα δραματικά στοιχεία του κειμένου και να μετατρέψουμε το κείμενο σε θεατρικό σενάριο
- Να σχεδιάσουμε και να οργανώσουμε τις σκηνές που έχουν εντοπίσει τα παιδιά στην ιστορία
- Να αναγνωρίσουν και να εφαρμόσουν τους κανόνες που πρέπει να τηρούνται κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας για την αποφυγή συγχύσεων και περισπασμών

Υλικά : Το εικονογραφημένο βιβλίο «Η ανησυχία της Ρούμπι», υφάσματα για το θεατρικό δρώμενο

Περιγραφή : Συγκεντρώνουμε τα παιδιά στην παρεούλα και ξεκινάμε την αφήγηση. Καθώς διαβάζουμε την ιστορία στα παιδιά κάνουμε κινήσεις με τα χέρια μας παραστατικά και με εκφραστικότητα χρωματίζουμε τη φωνή μας ανάλογα με τα συναισθήματα που θέλουμε να προκαλέσουμε. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία της αφήγησης απευθυνόμαστε στα παιδιά και τα ρωτάμε πως θα μπορούσαμε να φέρουμε / μιμηθούμε τους ήρωες του παραμυθιού στην τάξη μας. Ακούμε τις ιδέες των παιδιών και κατόπιν συναποφασίζουμε να φτιάξουμε ένα θεατρικό σενάριο. Ο τόνος της ανάγνωσης του κειμένου πρέπει να είναι όμως εκφραστικός. Έτσι τα παιδιά θα φτιάξουν με τη φαντασία τους τις εικόνες τους για το θεατρικό. Ύστερα θα συζητήσουμε με τα παιδιά για τις ιδέες τους και θα τους επιτρέψουμε να εκφραστούν αυθόρμητα γι' αυτές. Στόχος θα είναι να μετατρέψουμε το κείμενο αυτό που διαβάσαμε σε θεατρικό σενάριο. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της αναζήτησης των δραματικών στοιχείων (χώρου, χρόνου δράσης κλπ.) του κειμένου ή αποσπασμάτων αυτού. Πρέπει να δοθεί η ευκαιρία στα παιδιά, να επιλέξουν αυτά, σε συνεννόηση βέβαια με εμάς, τα δυο επίπεδα δράσης, του χώρου και του χρόνου. Όσον αφορά τον χώρο μπορεί να διαδραματιστεί είτε σε ανοιχτό είτε σε κλειστό χώρο. Από την άλλη ο χρόνος, δηλαδή πότε συμβαίνει η ιστορία, θα βρίσκεται ή στο παρόν ή στο παρελθόν, μέρα ή νύχτα κλπ. Στη συνέχεια το κείμενο θα χωριστεί σε όχι περισσότερες από δυο ή τρεις σκηνές. Τα παιδιά ύστερα θα αναπτύξουν τη σκέψη και τη φαντασία τους σκεπτόμενα πως θα δημιουργήσουν τις κατάλληλες

συνθήκες κάθε σκηνης οργανώνοντας το χώρο που τους δίνεται και συγκεκριμένα αυτόν της αίθουσας. Έτσι θα αναζητήσουν σκηνοθετικές λύσεις για το χώρο δράσης τους αλλά και του δραματικού χρόνου. Στη συνέχεια θα οργανώσουμε την πλοκή του θεατρικού σεναρίου συζητώντας με τα παιδιά και γράφοντας τους διαλόγους μαζί τους αφήνοντας όμως την πρωτοβουλία σε αυτά. Θα αναζητήσουν τα πρόσωπα κάθε σκηνης και θα μοιράσουν αυτά τους ρόλους μεταξύ τους.

Ο σχεδιασμός μιας τέτοιας δραστηριότητας θα βοηθήσει τα παιδιά να μπορέσουν να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους, να κοινωνικοποιηθούν αλλά και να αναλάβει ο καθένας το δικό του ρόλο καθιστώντας τα πιο υπεύθυνα. Πριν ξεκινήσει αυτή η διαδικασία κύριο μέλημα της νηπιαγωγού είναι να βάλει κάποιους κανόνες στην τάξη και να τηρηθούν από τα παιδιά, ώστε να δημιουργηθεί ένα ήρεμο και ζεστό κλίμα αποδοχής για την καλύτερη συνεργασία μεταξύ τους. Έχοντας τοποθετήσει έναν πίνακα κανόνων στην αίθυσά μας σε ένα ευδιάκριτο σημείο που θα φαίνονται όλοι οι κανόνες που πρέπει να ακολουθούν, τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ δεν θα αισθάνονται άγχος αν γνωρίζουν τι περιμένουν από εμάς. Έτσι θα ενισχυθούν οι κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών με ΔΕΠ - Υ και θα μπορούν να αντιμετωπίσουν τυχόν προβλήματα με βάση τους κοινωνικούς κανόνες.

Δραστηριότητα 6η : Παραμυθομαγειρέματα

Στόχοι :

- Να καλλιεργήσουν την εκφραστική τους ικανότητα με την αφήγηση της ιστορίας
- Να αναπαραστήσουν εικαστικά ή και με διάγραμμα τη δική τους εκδοχή για το τέλος της ιστορίας για περισσότερη συγκέντρωση με πιο σαφή βήματα και λεπτομέρειες
- Να εξασκηθούν στην αναδίγηση μέσα από ποικίλες οπτικές γωνίες αναπτύσσοντας την κριτική τους σκέψη και ενσυναίσθηση
- Να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους και να εκφράσουν σκέψεις και εντυπώσεις
- Να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους και να ψυχαγωγηθούν

Περιγραφή : Αφηγούμαστε στην ολομέλεια το παραμύθι «Η ανησυχία της Ρούμπι» και λίγο πριν το τέλος της ιστορίας σταματάμε την αφήγηση χωρίς να αποκαλύψουμε στα παιδιά τι ακολουθεί και τη συνέχεια αυτής. Αφήνουμε λοιπόν τα παιδιά να κάνουν τις δικές τους υποθέσεις και να δώσουν τη δική τους εκδοχή για το τέλος της ιστορίας. Αυτό θα επιτευχθεί κάνοντάς τους τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιοι ήταν οι ήρωες της ιστορίας;
- Τι συνέβαινε στη Ρούμπι;
- Πώς ξεκίνησε η ανησυχία και ο φόβος της Ρούμπι;
- Πώς κατάφερε να ξεπεράσει την ανησυχία της;
- Πώς άρχισε η ιστορία;
- Πώς πιστεύετε ότι μπορεί να τελειώσει η ιστορία;

Το κάθε παιδί μπορεί να δώσει το δικό του τέλος στην ιστορία με εικαστική αναπαράσταση. Στη συνέχεια θα συγκεντρώσουμε όλα τα παιδιά στην παρεούλα και το καθένα θα μας πει προφορικά τη δική του εκδοχή. Με αυτόν τον τρόπο θα δώσουμε στα παιδιά την ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους και τις ιδέες τους και θα μπορέσουν μεταξύ τους να δουν ότι η κάθε εκδοχή που έδωσαν διαφέρει από άτομο σε άτομο και αυτό είναι κάτι που θα κάνει τη δραστηριότητα πιο ενδιαφέρουσα. Τα παιδιά μπορούν

ακόμη να προτείνουν και έναν δικό τους τρόπο επίλυσης στο πρόβλημα της πλοκής της ιστορίας, να πουν δηλαδή πως αλλιώς θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί η ανησυχία της Ρούμπι.

Δραστηριότητα 7^η : Καρτο – αφηγήσεις

Στόχοι :

- Να μνηθούν σε ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες
- Να καλλιεργηθεί η φαντασία τους και να φτιάξουν τη δική τους ιστορία
- Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιο τους και να περιγράψουν σε συγκεκριμένο χρόνο που θα τους δοθεί την ιστορία που θα προκύψει από τις κάρτες τους
- Να αναπαραστήσουν εικαστικά τις απόψεις τους και τις προτάσεις συνθέτοντας με αυτές μια ιστορία

Υλικά : αδιαφανή σακουλάκια, φύλλα A4, κόλλες, ψαλίδια, μαρκαδόρους, ξυλομπογιές, εφημερίδες, περιοδικά

Περιγραφή : Τοποθετούμε σε τέσσερα αδιαφανή σακουλάκια διάφορες κάρτες. Για το πρώτο σακουλάκι θα ζητήσουμε από τα παιδιά να σχεδιάσουν και να ζωγραφίσουν τα συναισθήματα (χαρά, αγάπη, λύπη, φόβος, ανησυχία) που είχε η Ρούμπι από την αρχή μέχρι το τέλος της ιστορίας με τη σειρά και να τα τοποθετήσουν μέσα σε αυτό. Στο δεύτερο σακουλάκι τα παιδιά θα τοποθετήσουν τους τόπους, τα τοπία, τα σπίτια, τις τοποθεσίες κ.ά. που εντόπισαν και απεικονίζονται στο βιβλίο. Στο τρίτο σακουλάκι τοποθετούμε ενέργειες – λειτουργίες που θα εντοπίσουν τα παιδιά στο βιβλίο όπως είναι για παράδειγμα η στιγμή που η Ρούμπι παίρνει πρωινό, διαβάζει, πηγαίνει βόλτα στο πάρκο, παίζει με τα παιχνίδια της, πάει σχολείο κ.ά. Στο τέταρτο σακουλάκι τα παιδιά θα γράψουμε ή ζωγραφίσουν αντικείμενα καθημερινής χρήσης, εργαλεία, μηχανές κ.ά. Στη συνέχεια θα χωρίσουμε τα παιδιά σε μικρές ομάδες, για να επιτευχθεί η καλύτερη συνεργασία ανάμεσά τους. Ένα παιδί από κάθε ομάδα με τη σειρά του θα τραβήξει στην τύχη δύο κάρτες από κάθε σακουλάκι, δηλαδή, σε κάθε ομάδα αναλογούν οκτώ κάρτες. Τα παιδιά θα τοποθετήσουν τις κάρτες σε μια σειρά και θα στήσουν μία ιστορία πάνω στη σειρά και το περιεχόμενο των καρτών που τράβηξαν. Επιπλέον δίνεται η δυνατότητα να αναδιαμορφώσουν την ιστορία ανάλογα με τις δικές τους προτιμήσεις, δηλαδή τα παιδιά μπορούν να φτιάξουν την ιστορία ξεκινώντας με μια διαφορετική αρχή από αυτή για παράδειγμα που έχει το βιβλίο με βάσει τις κάρτες που έχουν στο σακουλάκι. Μπορούμε, ακόμη, να ζητήσουμε να εικονογραφήσουν ένα στιγμιότυπο της ιστορίας. Στο τέλος η κάθε ομάδα θα παρουσιάσει αρχικά τις κάρτες της και στη συνέχεια την ιστορία που κατασκεύασε.

Στη δραστηριότητα αυτή τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ θα έχουν τη δυνατότητα να επιμείνουν περισσότερο και αυτό γιατί αποτελείται από επιμέρους μικρά τμήματα που στο κάθε στάδιο της πρέπει να εστιάσουν και να ακολουθήσουν βήμα προς βήμα τις οδηγίες που θα δώσει ο εκπαιδευτικός. Τα παιδιά θα είναι σε θέση μέσα από συγκεκριμένο χρόνο που θα ορίσει ο εκπαιδευτικός να τελειοποιήσουν τη δραστηριότητα, ενισχύοντας έτσι τις δεξιότητες διαχείρισης χρόνου, γιατί τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ λόγω της έλλειψης και αδυναμίας προσοχής συχνά αποτυγχάνουν να διεκπεραιώσουν σχολικές εργασίες που τους ανατίθενται.

Δραστηριότητα 8η : Η τοιχογραφία των συναισθημάτων

Στόχοι :

- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες γραφής και λόγου με παιγνιώδη και διασκεδαστικό τρόπο
- Να περιγράψουν, να εκφράσουν εντυπώσεις και εμπειρίες καθώς και να επιχειρηματολογήσουν
- Να εξοικειωθούν στη γραφή με τη μέθοδο της αντιγραφής από τον πίνακα για μείωση απροσεξίας και ενίσχυση γραπτού λόγου
- Να συνεργαστούν όλα τα παιδιά σε ομάδες το πολύ μέχρι 2 ατόμων

Υλικά : Χαρτί του μέτρου, Η/Υ, βιβλία, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές, το εικονογραφημένο βιβλίο που θα διαβάσουμε, μικρά χαρτάκια για τα γράμματα της αλφαβήτας, πίνακας

Περιγραφή : Διαβάζουμε στην ολομέλεια το βιβλίο «Η ανησυχία της Ρούμπι» και αποφασίζουμε να φτιάξουμε στην αίθουσα μας τη δική μας τοιχογραφία συναισθημάτων. Μοιράζουμε στα παιδιά λοιπόν χαρτί του μέτρου που έχουμε στη γωνιά των εικαστικών και κατασκευάζουμε μια τοιχογραφία που θα αποτελείται από λέξεις συναισθημάτων και λεζάντες από το βιβλίο που έχουμε διαβάσει. Θα έχουμε φροντίσει να γράψουμε σε μικρά χαρτάκια τα γράμματα της αλφαβήτας και θα τα τοποθετήσουμε σε ένα μεγάλο κουτί. Το κάθε παιδί παίρνοντας γράμματα μέσα από το κουτί μπορεί να γράψει στο χαρτί ένα συναίσθημα, ή ακόμη μια φράση / λεζάντα του βιβλίου. Μπορούμε επίσης να φωτοτυπήσουμε σελίδες με αποσπάσματα, εικόνες και ό,τι άλλο ενδιαφέρον βρίσκουμε μέσα στο βιβλίο, αλλά και στο διαδίκτυο με τη βοήθεια του Η/Υ και να τα τοποθετήσουμε στο χαρτί, ώστε να ολοκληρωθεί η τοιχογραφία μας. Ακόμη, τα παιδιά μπορούν να βάλουν τη δική τους πινελιά στη τοιχογραφία, γράφοντας τα δικά τους συναισθήματα ή ζωγραφίζοντας το συναίσθημα που ένιωσαν μέσα από αυτή τη διαδικασία. Στο τέλος, όλοι μαζί θα διακοσμήσουμε την αίθουσα με τη δική μας τοιχογραφία όπου το κάθε παιδί θα μας πει ποιο συναίσθημα έγραψε και θα μας το περιγράψει. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουμε να μάθουμε για τα συναισθήματα των παιδιών καθώς και να προτείνουμε λύσεις σε αυτά που νιώθουν, λύπη, ανησυχία, φόβο βοηθώντας τα να νιώσουν πιο χαρούμενα.

Ο εκπαιδευτικός στην προσπάθεια του να εμπλέξει στη δραστηριότητα και τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ θα γράψει στον πίνακα ορισμένα συναισθήματα. Με τη μέθοδο της αντιγραφής θα τα βοηθήσει να συγκεντρωθούν, να μειωθεί η απροσεξία τους και να καλλιεργήσουν δεξιότητες γραφής και λόγου.

Δραστηριότητα 9η : Μικροί συγγραφείς

Στόχοι :

- Να επαναλάβουν την ιστορία με ήρωες που θα δημιουργήσουν μόνο τους τα παιδιά
- Να παρατηρήσουν και να εντοπίσουν τους ήρωες και τις κύριες ιδέες μιας ιστορίας
- Να αναδιαμορφώσουν την πλοκή της ιστορίας σε σωστή χρονική σειρά με βάσει τα δικά τους ενδιαφέροντα
- Να έρθουν σε επαφή με τις δεξιότητες γραφής και ανάπτυξης λόγου ώστε να εμπλουτιστεί ο προφορικός και ο γραπτός τους λόγος

Υλικά : φύλλα εργασίας, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές

Περιγραφή : Συγκεντρώνουμε όλα τα παιδιά στην παρεούλα για να διαβάσουμε το βιβλίο. Εφόσον έχει προηγηθεί η αφήγηση και ο διάλογος μεταξύ τους προκειμένου να κατανοήσουν την πλοκή της ιστορίας αποφασίζουμε με τα παιδιά να γίνουμε «οι μικροί συγγραφείς» της ιστορίας που διαβάσαμε. Τα παιδιά με τη βοήθεια μας θα δημιουργήσουν ενδιαφέροντες, πιστευτούς χαρακτήρες που θα αιχμαλωτίσουν τη φαντασία του αναγνώστη. Δεν είναι απαραίτητο να πουν τα πάντα για τους χαρακτήρες τους στον αναγνώστη, όμως, όσο περισσότερα γνωρίζουν γι' αυτούς, τόσο πιο πειστικοί θα είναι. Ο ήρωας που μπορούν να φτιάξουν και να προσθέσουν στην ιστορία μπορεί να είναι μια προσωπικότητα που μπορεί να πρωταγωνιστεί στην υπόθεση της ιστορίας και να βοηθήσει την Ρούμπι να ξεπεράσει την ανησυχία της. Για παράδειγμα μπορούν να δημιουργήσουν και να βάλουν κάποιο αδερφάκι της ή κάποιο άλλο πρόσωπο που βοηθάει τη Ρούμπι με κάποιον τρόπο να ξεπεράσει την ανησυχία της και το φόβο της. Για να ξεκινήσουν το χτίσιμο ενός χαρακτήρα τα παιδιά πρέπει να ακολουθήσουν ένα διάγραμμα με λέξεις και στοιχεία που τον περιγράφουν. Για τους μαθητές του νηπιαγωγείου αυτό θα επιτευχθεί με τη βοήθεια της νηπιαγωγού, δηλαδή θα γράφει σε κόλλες χαρτιού Α4 τις ιδέες των παιδιών έτσι όπως ακριβώς τις σκέφτονται και τις εκφράζουν προφορικά. Θα δώσουμε λοιπόν στα παιδιά φύλλα εργασίας τα οποία θα έχουμε φτιάξει εμείς και θα τους ζητείται να γράψουν τα εξής:

- Το όνομα του χαρακτήρα που η Ρούμπι θα μοιραστεί την ανησυχία της

- Ποιος ή τι είναι ο χαρακτήρας (τα παιδιά μπορούν να φανταστούν ένα πρόσωπο ή ακόμη κάποιο ζώακι που συντροφεύει για παράδειγμα τη Ρούμπι)
- Περιγραφή εμφάνισης (η περιγραφή της εμφάνισης μπορεί να γίνει και με εικαστική αναπαράσταση)
- Προσωπικότητα
- Στόχοι και φιλοδοξίες
- Τι του αρέσει
- Δυνατά σημεία και αδυναμίες, ώστε η προσωπικότητα που θα σκεφτούν να μπορεί με αυτά να βοηθήσει τη Ρούμπι να δώσει λύση στον προβληματισμό της

Ο χαρακτήρας αυτός μπορεί να είναι ένας επιπρόσθετος ήρωας που μπορούν να βάλουν τα παιδιά στην ιστορία ή οι ίδιοι χαρακτήρες της ιστορίας αλλά με στοιχεία και προσωπικότητες που θα ήθελαν τα ίδια τα παιδιά να έχουν, ώστε να διαμορφώσουν διαφορετικά την εξέλιξη της ιστορίας με περισσότερο ενδιαφέρον γι' αυτά. Στο τέλος, τα παιδιά θα συγκεντρωθούν στην ολομέλεια και θα παρουσιάσουν τους χαρακτήρες που δημιούργησαν καθώς και τον τρόπο που ο καθένας από αυτούς προτείνει και δίνει μια εναλλακτική λύση για να ξεπεράσει η Ρούμπι τις ανησυχίες της και τις φοβίες της.

Τα παιδιά με ΔΕΠ - Υ συχνά εμφανίζουν μαθησιακές δυσκολίες. Γι' αυτό λοιπόν, μπορούμε να κάνουμε αυτή τη δραστηριότητα και ομαδική. Πιο συγκεκριμένα μπορούμε να ζητήσουμε από έναν πιο επιμελή και οργανωτικό συμμαθητή τους να καθίσει δίπλα τους και να βοηθήσει κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, ώστε με τη βοήθεια του συμμαθητή τους να είναι σε θέση να ανταποκριθούν με ευκολία καλλιεργώντας και τα ίδια δεξιότητες γραφής και λόγου.

Δραστηριότητα 10η : Πρωταγωνιστές εν δράσει

Στόχοι :

- Να αναπτυχθεί η φαντασία και η δημιουργικότητα των παιδιών καθώς και να ενισχυθεί η παρατηρητικότητα και η μνήμη τους
- Να διηγηθούν μια ιστορία που μπορούν να φτιάξουν μόνα τους κάνοντας τον εαυτό τους πρωταγωνιστές
- Να αναλάβουν συγκεκριμένους ρόλους σε μια ιστορία
- Να ενισχυθεί η αυτοσυγκέντρωση των παιδιών και η γλωσσική νοημοσύνη τους

Υλικά : το εικονογραφημένο βιβλίο που θα διαβάσουμε «Η ανησυχία της Ρούμπι»

Περιγραφή : Αφού συγκεντρώσουμε όλα τα παιδιά στην παρεούλα και τελειώσουμε με την αφήγηση του βιβλίου «Η ανησυχία της Ρούμπι» που επιλέξαμε να διαβάσουμε θα γίνουμε οι πρωταγωνιστές της ιστορίας. Τα παιδιά που ανήκουν στην αναπτυξιακή διαταραχή ΔΕΠ - Υ χρειάζονται να ενισχύσουν τη μνήμη τους, διότι παρουσιάζουν προβλήματα μνήμης. Χρειάζονται μνημονικές ασκήσεις που μπορούν να ενσωματωθούν μέσα από τη μαθησιακή διαδικασία όπως κωδικούς, συνθηματικές κινήσεις κ.ά. Στην προκειμένη περίπτωση, λοιπόν θα προτείνουμε στα παιδιά να κλείσουν τα μάτια τους και με συγκεκριμένες ερωτήσεις που θα τους κάνουμε θα τα οδηγήσουμε στην ιστορία ορίζοντάς τους πρωταγωνιστές. Το κλείσιμο των ματιών θα φέρει στα παιδιά περισσότερη χαλάρωση και ηρεμία αυξάνοντας τη φαντασία τους. Στη συνέχεια, θα ζητήσουμε στα παιδιά να περιγράψουν ένα ευχάριστο μέρος που τους άρεσε από το βιβλίο και που τα κάνει να νιώθουν χαρούμενα. Ο χώρος αυτός θα μπορούσε να είναι για παράδειγμα η παιδική χαρά όπου βρισκόταν η Ρούμπι. Μέσα από ερωτήσεις που αφορούν όλες τις αισθήσεις βοηθάμε τα παιδιά να εκφραστούν και να πάρουν μέρος στην ιστορία. Οι ερωτήσεις που μπορούν να γίνουν είναι:

- Μπορείς να ακούσεις την ανησυχία της Ρούμπι;
- Πως θα βοηθούσες τη Ρούμπι να ξεπεράσει την ανησυχία της;
- Τι θα κάνεις για να νιώσει η Ρούμπι χαρούμενη;
- Με ποιον τρόπο θα προσέγγιζες τη Ρούμπι;

- Εσύ, όταν έχεις μια ανησυχία πως την αντιμετωπίζεις;
- Πιστεύεις ότι ο δικός σου τρόπος λύσης θα βοηθούσε και τη Ρούμπι;
- Μπορείς να φανταστείς ότι είσαι μαζί με τη φίλη μας τη Ρούμπι; Τι θα έκανες τη στιγμή που η ανησυχία της μεγαλώνει;
- Αν ήσουν ο φίλος της Ρούμπι, πως αλλιώς θα φερόσουν στη Ρούμπι;

Συνοψίζοντας, τα παιδιά θα μας περιγράψουν και θα μας αφηγηθούν μια ιστορία που μπορούν να φτιάξουν βάζοντας τον εαυτό τους στη θέση των πρωταγωνιστών. Η δραστηριότητα αυτή θα βοηθήσει στην ανάπτυξη των νέων εγκεφαλικών συνάψεων, καθώς ενισχύει την αυτοσυγκέντρωση των παιδιών και εμπλουτίζει τη γλωσσική τους νοημοσύνη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συγκεκριμένη εργασία διερεύνησε το πεδίο της Δημιουργικής Γραφής τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Έχοντας υπόψη την ξενόγλωσση αλλά και την ελληνική βιβλιογραφία που μελετήθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας (ΜΕΡΟΣ Ι) έγινε λόγος για την αναπτυξιακή διαταραχή ΔΕΠ – Υ (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής). Συγκεκριμένα, έγινε αναφορά για την εμπλοκή των μαθητών αυτών στη γενική εκπαίδευση οι οποίοι δεν πρέπει να περιθωριοποιούνται, αλλά αντιθέτως να συμμετέχουν και αυτοί στη μαθησιακή διαδικασία. Αυτό που πρέπει να εφαρμόζεται είναι η συμπεριληπτική ή η ολική εκπαίδευση, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να αντιμετωπίζονται ως ισότιμα μέλη και να εξελίσσονται πνευματικά με το δικό τους τρόπο ανάλογα με τις δυνατότητες που έχουν. Άλλωστε αξίζει να σημειωθεί ότι και οι μαθητές με αναπτυξιακές διαταραχές έχουν δικαίωμα στη μόρφωση και πολλοί από αυτούς σημειώνουν εξίσου σχολικές επιτυχίες. Ο εκπαιδευτικός έχοντας την επαγγελματική επάρκεια και τις κατάλληλες γνώσεις είναι αυτός που μετασηματίζει το Αναλυτικό Πρόγραμμα του σχολείου, ώστε να είναι προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας (ΜΕΡΟΣ ΙΙ) προσδιορίζεται η έννοια της Δημιουργικής Γραφής η οποία παραπέμπει συχνά σε διφορούμενα νοήματα. Η ενασχόληση του ατόμου με τον επιστημονικό κλάδο της Δημιουργικής Γραφής παρέχει στο ίδιο το άτομο ελευθερία και άνεση, ώστε να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί πνευματικά με πολλούς τρόπους. Ορισμένοι από αυτούς είναι για παράδειγμα να εκφραστούν μέσα από τον κόσμο της λογοτεχνίας, της ποίησης, του θεάτρου, του κινηματογράφου, της τέχνης. Έτσι η έννοια της Δημιουργικής Γραφής διευρύνεται και ανοίγονται νέοι δρόμοι.

Γι' αυτό λόγω της μεγάλης αξίας και σημασίας που έχει ο κλάδος της Δημιουργικής Γραφής στη ζωή μας γίνεται προσπάθεια στην παρούσα εργασία να φέρουμε κοντά ακόμα και τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές με την επιστήμη αυτή. Στη συνέχεια της μελέτης, στο τρίτο μέρος (ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ) υπάρχει ένα ακόμη κεφάλαιο με πρακτικές εφαρμογές κατάλληλες για τη βαθμίδα της Προσχολικής και Πρωτοσχολικής Εκπαίδευσης.

Με βάση όλα όσα μελετήθηκαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης αυτής της εργασίας συμπεραίνουμε ότι η Δημιουργική Γραφή είναι ένα ισχυρό εργαλείο με το οποίο ακόμη και οι μαθητές με ΔΕΠ – Υ μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα και να δημιουργήσουν.

Αυτό οφείλεται στα χαρακτηριστικά της που είναι η ευελιξία και η δεκτικότητα. Μέσα από δραστηριότητες δημιουργικής γραφής όπως είναι η αφήγηση, η χρονική ιεράρχηση και ταξινόμηση σε σειρά τα γεγονότα, δραματοποίηση, η γραφή, η ανάγνωση και η δραματοποίηση οι μαθητές είναι πιθανότερο να οργανώσουν περισσότερο τη σκέψη τους, να μειώσουν την επιθετικότητα και να ενισχύσουν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο.

Μέσα από αυτό το όμορφο ταξίδι της Δημιουργικής Γραφής οι μαθητές προσεγγίζουν τον κόσμο της γνώσης με βιωματικό και παιγνιώδη τρόπο καθιστώντας έτσι τη μάθηση πιο ενδιαφέρουσα. Επίσης στους μαθητές που έχουν απόσπαση προσοχής τους δίνεται η δυνατότητα να εστιάσουν και να συγκεντρωθούν περισσότερο στη μαθησιακή διαδικασία. Αυτό συμβαίνει, γιατί με τη Δημιουργική Γραφή γίνεται διαθεματική προσέγγιση θεμάτων που άπτονται πολλών γνωστικών αντικειμένων.

Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας Δημιουργικής Γραφής ο εκπαιδευτικός πρέπει να αποκλείει κάθε δογματικότητα και όσο μπορεί να είναι ανοιχτόμυαλος, για να μπορεί να καθοδηγεί τους μαθητές του διευρύνοντας τους πνευματικούς τους παράγοντες σε μέγιστο βαθμό. Πρέπει, επιπλέον να τονιστεί ότι πρόκειται για ένα γλωσσικό μάθημα το οποίο δεν επιβάλλεται από το Πρόγραμμα Σπουδών. Απεναντίας, λειτουργεί ως μέσο που διευκολύνει τη μάθηση μετατρέποντας την σε μια ευχάριστη και δημιουργική διαδικασία, αφού υπάρχει η δυνατότητα στους μαθητές να εξωτερικεύσουν τον εσωτερικό – ψυχικό τους κόσμο με τον πιο καλλιτεχνικό τρόπο. Ακριβώς, δηλαδή σε αυτό που στοχεύουν οι προτεινόμενες δραστηριότητες.

Καταληκτικά, πρέπει να καταστεί σαφές ότι η Δημιουργική Γραφή δεν είναι στατική, αλλά εξελισσόμενη. Το όραμα, λοιπόν της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για εφαρμογή παρόμοιων αλλά και των προτεινόμενων δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει τόσο στα σχολεία Γενικής όσο και στα Ειδικής Εκπαίδευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Craft, A. 2000. Creativity across the Classroom. London: Routledge.
- Morley, D. (2009). The Cambridge Introduction to Creative Writing, Cambridge: Cambridge University Press
- Deborah Deutsch, S. & Naomi Chowdhuri, T. (2019). Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση Φέρνοντας την Αλλαγή. Αθήνα : Εκδόσεις Gutenberg
- Wilson, A. (2008). Nature and young children: encouraging creative play and learning in natural environments, London-New York: Routledge
- Rock, A. Δραστηριότητες ανάγνωσης για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Διαθέσιμο στο : <https://el.drafare.com/%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CE%B3%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%AC/> (τελευταία ανάκτηση 07 / 05 / 2022)
- Αρτζανίδου, Ε., Γουλή, Δ., Γρόσδος, Σ. & Καρακίτσιος, Α. (2011). Παιχνίδια φιλιαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυχωώσεις. Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg
- Αυγητίδου, Σ. (2008). Συνεργατική Μάθηση στην Προσχολική Εκπαίδευση: Έρευνα και Εφαρμογές. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg
- Αυγητίδου, Σ. (2014). Οι εκπαιδευτικοί ως ερευνητές και ως στοχαζόμενοι επαγγελματίες. Αθήνα : Εκδόσεις Gutenberg
- Βακάλη, Α., Ζωγράφου – Τσαντάκη , Μ., Κωτόπουλος, Τ. (2013). Η δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επίκεντρο
- Κάκουρος, Ε. & Μανιαδάκη, Κ. (2012). Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα θεωρητικές προσεγγίσεις και θεραπευτική αντιμετώπιση. Αθήνα : Εκδόσεις Gutenberg
- Κόρπα, Τ. (2021). 4^ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο για τη Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας από το παιδί στον ενήλικα, 23 – 24

Οκτωβρίου 2021 (σσ. 22 – 24) Αθήνα

Κασωτάκη, Α. (2013). Ανάπτυξη Αφηγηματικού λόγου Ολοκληρωμένη Μεθοδολογία και Παρέμβαση. Αθήνα : www.upbility.gr

Κωτόπουλος, Τ., Βακάλη Α., Νάνου Β. & Σουλιώτη Δ. (2014). Η Δημιουργική Γραφή πάει σχολείο. 1^ο Διεθνές Συνέδριο «Δημιουργική Γραφή», 4 – 6 Οκτωβρίου 2013. Αθήνα

Μπακογεώργου, Ε. (2012). Πώς να γράψεις το δικό σου βιβλίο. Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη

Μπιρμπίλη, Μ. (2015). Προς μια παιδαγωγική του διαλόγου. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις σοφία

Νικολαΐδου. Θ. (2019). Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα στα παιδιά και η σχέση της με τις βασικές κινητικές δεξιότητες. (Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα. Διαθέσιμο στο : <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/45753?locale=el> (τελευταία ανάκτηση 07 / 05 / 2022)

Νικολαΐδου, Σ. (2015). Η Δημιουργική Γραφή στο σχολείο, Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο

Πέρσιβαλ, Τ. (2020). Η ανησυχία της Ρούμπι. Αθήνα: Εκδόσεις Ψυχογίος Α. Ε.

Ρέινολντς, Π. (2020). Ξεκίνα με μια λέξη. Αθήνα : Εκδόσεις Μεταίχμιο

Τρόποι για να ξεκλειδώσετε τον μαθητή με ΔΕΠΥ. Διαθέσιμο στο : <https://www.adhdhellas.org/ekpaidefsi/ekpaideftikoi/item/410-tropoi-gia-na-ksekleidosete-ton-mathiti-me-depy> (τελευταία ανάκτηση 07 / 05 / 2022)

Τσαρούχας, Ν. (2020). Η Δημιουργική Γραφή στην εκπαίδευση : πεδία εφαρμογών, τρόποι δράσεων και σύγχρονες καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές. 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 19 – 21 Ιουνίου 2020 (σσ. 138 – 143). Doi : <http://dx.doi.org/10.12681/edusc.3378>

Φωτόπουλος, Ν. & Κωτόπουλος Τ. (2017). Μιλώντας για την Τέχνη, τον Πολιτισμό, τη Δημιουργική Γραφή...Με τον Θάνο Μικρούτσικο. Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη